

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**Vliv literárně-dramatických her a cvičení s tématem pohádka na
rozvoj osobnosti dětí předškolního věku**

Vedoucí práce: Mgr. Jana Šídlová

Autor práce: Eva Škardová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: třetí

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 21. 3. 2020

Podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Janě Šídlové. Vážím si odborné pomoci, vstřícnosti a podpory. Děkuji za cenné rady a připomínky, které mi byly velkou pomocí při zpracování vlastního námětu práce.

Obsah

Úvod.....	5
1.1 Cíle dramatické výchovy.....	8
1.2 Principy a specifika dramatické výchovy	8
1.3 Metody a techniky dramatické výchovy	10
1.3.1 Hry a cvičení v dramatické výchově.....	12
1.4 Dramatická hra	14
2 Charakteristika předškolního věku.....	15
2.1 Tělesný a pohybový vývoj	16
2.2 Vývoj kognitivních (poznávacích) procesů.....	17
2.2.1 Vnímání.....	17
2.2.2 Paměť	18
2.2.3 Myšlení a řeč.....	19
2.2.4 Fantazie a představivost	20
2.3 Emoční a sociální vývoj.....	20
2.3.1 Emoční vývoj.....	20
2.3.2 Sociální vývoj.....	21
3 Pohádka.....	22
3.1. Typologie pohádek.....	22
3.1.1 Typické rysy pohádek	23
3.2 Význam pohádek pro rozvoj osobnosti dítěte	24
3.3 Psychologický rozbor vybraných pohádek	25
3.3.1 Červená Karkulka.....	26
3.3.2 O perníkové chaloupce.....	27
3.3.3 Popelka.....	29
3.3.4 Sněhurka.....	31
4 Projekt dramatické výchovy na téma pohádek.....	34
Závěr	43
Seznam použitých zdrojů	45
Seznam příloh	49
Přílohy.....	50
Abstrakt.....	55
Abstract.....	56

Úvod

„Dítěti můžeme sdělit dvěma způsoby, co je to slepý člověk. Můžeme mu říci, že slepý člověk je člověk, který nevidí. Nebo mu řekneme: Zavři oči a pokus se najít cestu ven z místnosti. A tento druhý způsob je dramatická výchova.“¹

Práce je zaměřena na spojení dramatické výchovy a pohádky. Zájem o obě témata vyplývá již z mého dětství. Jsem přesvědčená o tom, že právě aktivity s dramatickým podtextem ve mně zanechaly nejvíce emocí/pocitů a tím tvořily mou osobnost. Mé dětství provázely právě hry obsahující dramatické metody, zejména ty pantomimicko-pohybové. Téma pohádky je má srdcová záležitost, jsou mým nejoblíbenějším literárním i filmovým žánrem. Věřím, že pohádky jsou velkou podstatou při výchově morálního jedince, neboť skrze pohádkové příběhy se malé děti denně seznamují s tím, co je v životě dobré a zlé. Pohádka nás provází již od dětství, od útlého věku jsme skrze ni seznámeni se správnými životními hodnotami, potřebnými pro život „dobrého člověka“.

Dramatickou výchovu jsem využila v rámci rozvojového působení na děti předškolního věku. Právě pro předškolní věk jsou dramatické metody velmi přínosné, neboť prostřednictvím prožití dramatické činnosti (hry) se děti dokážou efektivněji učit novým věcem a rozvíjet své složky osobnosti, a to vše zábavnou pohybovou formou. Pokud jsou aktivity zaměřeny na téma pohádek, je efekt dvojnásobný, neboť jak je psáno výše, smysl pohádkových příběhů je jedna z možností, která nás učí být správným plnohodnotným člověkem.

Tato bakalářská práce se zabývá třemi hlavními tématy – dramatickou výchovou, předškolním věkem a pohádkou. Část zaměřená na dramatickou výchovu vysvětluje její základní oblasti, a také pojmy hra a cvičení, které jsou obsahem praktické části. Předškolní věk je charakterizován z hlediska vývojové psychologie. Dozvíme se jakým způsobem u dětí rozvíjet jejich poznávací procesy a tělesný či emoční vývoj. Téma pohádek vysvětluje důležitost pohádek pro dětský život (rozvoj osobnosti). Seznamuje nás s psychologickým rozбором vybraných pohádek Červená Karkulka, O perníkové chaloupce, Popelka a Sněhurka, které jsou hlavním tématem praktické části práce.

---

¹ Srov. SVOBODOVÁ, E., ŠVEJDOVÁ, H. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8, s. 9.

Praktická část bakalářské práce je věnována projektu, ve kterém jsou využity poznatky z teoretické části práce. Navržený projekt s názvem „Poznej říši pohádek“ je určen pro děti předškolního věku. Obsahuje literárně-dramatické hry a cvičení na téma vybraných pohádek, které jsou nejznámější po celém světě, a tudíž by je mělo znát každé dítě. Projekt je poté vyzkoušen a zhodnocen ve vybrané mateřské škole.

Cílem bakalářské práce je právě ono navržení a v praxi vyzkoušení takového projektu, který skrze literárně-dramatické hry a cvičení seznámí předškolní děti s pohádkovým tématem a rozvine jejich osobnost v různých směrech.

Zmiňuji autory, jejichž díla a spisy v mé práci nesmí chybět. Za důležitou považuji Evu Machkovou, jejíž díla mi jsou inspirací jak pro část teoretickou, tak pro část praktickou. Důležité dílo pro formování vzhledu projektu je právě od Evy Machkové – Projekty *dramatické výchovy*. Mezi další významné autory, kteří jsou pro mě inspirací v dramatické části práce, patří Josef Valenta – *Metody a techniky dramatické výchovy* a Soňa Košťátková – *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. Pro charakteristiku předškolního věku jsou důležité spisy od Marie Vágnerové – *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří a od Ivy Wedlichové – Vývojová psychologie*. Pro téma pohádky a jejího psychologického významu je podstatné dílo od Bruna Bettelheima – *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době a od Michala Černouška – Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*.

1 Dramatická výchova

Kapitola se zabývá charakterizací dramatické výchovy. Uvádí pojetí známých autorů (Machková, Švejdová, Provazník, Kořátková, Valenta). Vysvětluje základní pojmy (cíle, principy a specifika, metody a techniky ve výchově). Objasňuje rozdíl hry a cvičení v dramatické výchově a uvádí jejich dělení. Na závěr seznamuje s pojmem dramatická hra.

Dramatická výchova může mít podobu samostatného předmětu ve školním vzdělávacím prostředí nebo může být chápána jako didaktická a výchovná metoda, jako princip i obsah osobnostního rozvoje. Provazník říká, že dramatická výchova je jeden z pěti oborů estetické výchovy (vedle výchovy literární, hudební, výtvarné a pohybové). Jde o výchovnou disciplínu, která využívá divadelní umění a učení především přímým prožitkem. Životní zkušenosti jsou nabývány tím, že hledáme řešení situace nejen intelektem, ale i intuicí se zapojením těla a emocí.²

Švejdová vnímá dramatickou výchovu jako prostředek vhodný k předávání zkušeností. Říká, že jde o specifický vzdělávací proces, který využívá v první řadě složky a prostředky dramatu a divadla, čímž se výrazně odlišuje od ostatních výchov. Vědomosti jsou nabývány tvořivostí a dovedností. Postoje se formují na základě vlastního prožitku a vlastní aktivní činnosti při jednání na principu hry.³

Podle Machové je dramatická výchova zkušenostní učení, učení jednáním, a také osobním poznáváním sociálních vztahů a dějů. Je založena na sjednocení divadla a pedagogiky. Z divadelní praxe přejala klíčové prostředky, tj. hru v roli, dramatičnost, fiktivnost, techniku řeči a pohybu. Z pedagogiky čerpá edukační cíle a metody (řešení problému, kritické myšlení). Zabývá se ovšem i psychologíí, čerpá především z psychologie osobnosti a z psychologie sociální. V praxi se všechny složky prolínají a tvoří nové celky.⁴

---

² Srov. ULLMANNOVÁ, P. *Vliv dramatické hry na rozvoj osobnosti dítěte v mateřské škole*. Olomouc, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D., s.14.

³ Srov. SVOBODOVÁ, E., ŠVEJDOVÁ, H. *Metody*, s. 46.

⁴ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika, hra a tvořivost*. 1.vyd. Jinočany: H&H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2, s. 11.

1.1 Cíle dramatické výchovy

Kořátková ve své knize uvádí základní cíl dramatické výchovy, tj. osobnostní a sociální rozvoj dítěte, který je uskutečňován prostřednictvím metod, technik a forem dramatické výuky, v níž jsou používány prvky divadelního umění.

Ostatní cíle dle Kořátkové:

1. Působení na celou osobnost – aktivizování dítěte (dle potřeb střídat aktivity pohybové, relaxační). Vzájemné respektování (spolupracovat a sdílet své pocity).
2. Rozvíjení vnitřní osobní citlivosti jedince – Vyvolání pocitů pro rozvoj smyslového a emočního vnímání.
3. Rozvoj citlivosti vztahové – komunikace s dítětem a vzájemná tolerance.
4. Rozvoj svobody a odvahy tvořit – odstranění ostychu a navození prostředí pro radostnou tvorbu.
5. Rozvoj schopnosti vyjádření a jednání – mluvení a podílení se o subjektivních prožitcích (skrže vlastní fantazii, vstupování do role).⁵

Všechny cíle však nelze naplnit najednou během jediné zvolené aktivity (dramatické hry). Dle Machkové je cílem dramatické výchovy to, na co se musíme nejvíce soustředit při dané činnosti. Vybíráme konkrétní aktivitu podle toho, jakého cíle chceme dosáhnout.⁶

1.2 Principy a specifika dramatické výchovy

Hlavní principy dramatické výchovy, které tvoří její identitu jsou dvojího druhu. První skupinou jsou principy specifické pouze pro dramatickou výchovu. Do druhé skupiny řadíme principy společné s dalšími předměty a obory vzdělávání.

Mezi specifické prostředky dramatické patří v první řadě hra v roli (klíčový a trvale přítomný prvek založený na mezilidských vztazích). Vstupem do role se dramatická výchova odlišuje od ostatních předmětů či směrů výchovy a vzdělávání a má ji společnou s divadlem a psychodramatem, od nichž se však odlišuje tím, že není ani uměním, ani terapií, ale právě výchovou. Dalším důležitým principem je fikce, fiktivní

---

⁵ Srov. KOŘÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2. rozšíř. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4435-3, s. 201-202.

⁶ Srov. MACHKOVÁ, E. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9, s. 38.

situace (hra „jakoby“, „kdyby“). Hráč si vytváří nereálný svět, v němž jedná „jako“ a získává zkušenosti, které jsou širší, bohatší a vnímavější, neboť jsou získávány za hranicemi reálného života. Jelikož fikce hráčům poskytuje bezpečí, je dobré se odvázet a při dramatické hře nastolit situace, které hráč zatím neprožil, ale i takové, které nikdy nezažije. Takové situace jsou důležité pro sebepoznání, uvědomování si svých možností a prozkoumávání tužeb. Následujícím specifickým principem je psychosomatická jednota člověka – jednota jeho vnitřního světa s tělem. Člověk je sám sobě výrazovým prostředkem. Jde o postup od představ k vnějšímu projevu tělem. Dalším důležitým prostředkem je improvizace. Uplatňuje se ve všech částech, podobách a směrech dramatické výchovy. Umět improvizovat je důležité hlavně pro život, v němž se musíme neustále potýkat s nepředvídatelnými situacemi.⁷

Mezi společné principy, které fungují i v jiných oblastech výchovy a vzdělávání, patří hra, tvořivost, výchova prožíváním a zkušeností, a také princip partnerství.

Hra je důležitým principem dramatické výchovy. Je činností, kterou používáme po celý život. Obsahuje řadu důležitých prvků, tj. hra je činnost svobodná, dobrovolná, bez praktického účelu (má smysl sama v sobě, významný je její proces, ne výsledek). Dále má vlastní prostor, čas a pravidla. Hra může být řízená a plánovaná pedagogem, tj. hra učením.⁸ Dalším principem je tvořivost neboli kreativita, kterou je vybaven každý inteligentní jedinec. Má široké užití ve veškerém vzdělávání a učení. V dramatické výchově se uplatňují dva základní stupně tvořivosti, tj. tvořivost expresivní (spontánní, příležitostná kreativita vznikající v běžném životě) a tvořivost invenční (ze známých poznatků nové kombinace, např. divadelní představení). Důležitými faktory tvořivosti jsou senzitivita, flexibilita, fluence (plynulost myšlení, nápaditost), originalita, přetváření již nalezených prvků, a také elaborace (dovedení nápadů do konečné formy).⁹ Dalším společným principem je prožívání, tj. projev vnitřního života člověka. Patří do dramatické výchovy proto, že při vstupu do role ve fiktivní situaci prožitím, dochází k proměnám osobnosti hráče. Zkušenost patří k principům, na jejichž základě vznikla moderní dramatická výchova, představuje souhrn všeho, s čím doposud jedinec přišel do kontaktu. Poslední principem je partnerství, které v dramatické výchově probíhá mezi učitelem a žáky, ale i mezi žáky vzájemně. Dramatické aktivity jsou vždy skupinové, a proto

---

⁷ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 11-13.

⁸ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 13-15.

⁹ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 15-16.

vyžadují partnerství, spolupráci, komunikaci, toleranci a empatii.¹⁰ Partnerství je zásadním pomocníkem při tvorbě harmonické atmosféry, kde se děti respektují a pomáhají si.¹¹

1.3 Metody a techniky dramatické výchovy

Metodou obecně rozumíme způsob práce, jak dosáhnout určitého námi stanoveného cíle. Technika je prostředek metody, který představuje konkrétní postup. Znamená to, že každá metoda může mít jakýkoliv počet technik. Avšak metoda může existovat i sama o sobě.¹²

Metody dramatické výchovy kladou důraz na proces osobnostně sociálního rozvoje. Vhodnou metodou je dítě vtaženo do děje hry, má prostor pro tvorbu, prožívá různé situace a utváří si vlastní názor.¹³ Ústředními pojmy metod dramatické výchovy jsou hra v roli a fikce, improvizace a pantomima¹⁴

Hra v roli

Hru v roli provádí hráč svou vlastní osobou, celým svým tělem, myšlením i slovem. Jde o reálně uskutečněné jednání.¹⁵ Takovým jednáním a chováním se účastníci proměňují ve fiktivní osoby, do nichž vkládají své vlastní zkušenosti, postoje, emoce a názory. Valenta tvrdí, že role je podmíněna vnitřní představě jedince (hráče v roli) a jeho osobnímu prožitku. Hraní rolí je metoda, která plní osobnostně rozvojové, vzdělávací a výchovné cíle prostřednictvím navození a reflexe fiktivní situace.¹⁶

Hra v roli je pro dítě předškolního věku metodou přirozenou, skrze ni znázorňuje své chování, může se proměnit např. v hrdinu, který se ničeho nebojí, a tak odhodit své zábrany a vytvářet nové fiktivní situace (experimentovat se svými představami).¹⁷ Dítě se zdokonaluje v práci se svým tělem (rozvoj motoriky) a v komunikačních dovednostech. Prostřednictvím hry v roli mají děti příležitost se tvořivě projevit.¹⁸

---

¹⁰ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 17-19.

¹¹ Srov. SVOBODOVÁ, E., ŠVEJDOVÁ, H. *Metody*, s. 54.

¹² Srov. ULLMANNOVÁ, P. *Vliv*, s. 17-18.

¹³ Srov. MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ, O., RODRIGUEZOVÁ, V. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-472-4, s. 14-15.

¹⁴ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 63.

¹⁵ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 64.

¹⁶ Srov. VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1, s. 53.

¹⁷ Srov. SVOBODOVÁ, E., ŠVEJDOVÁ, H. *Metody*, s. 51.

¹⁸ Srov. MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ, O., RODRIGUEZOVÁ, V. *Dramatická výchova*, s. 12-13.

Fikce

Fikci můžeme vysvětlit jako „vstup do bot druhého“. Člověk, který se ocitá ve fikci, se stává někým jiným nebo něčím jiným. Jeho jednání je odpoutáno od běžného stereotypu a otevírá se mu nový svět, ve kterém nejsou žádné zábrany (stud). V takovém světě dochází k sebepoznání skrze činnosti, na které si v reálném jednání jedinec netroufá.¹⁹

Improvizace

Umožňuje experimentování a zkoumání života lidí. V dramatické výchově probíhá v bezpečných podmínkách, vše lze převrátit, a přitom nehrozí reálné následky. Má tři základní roviny. První rovinou je improvizace v pravém slova smyslu, tj. dramatická činnost, probíhající zcela bez přípravy. Jde o okamžitou reakci hráče na vzniklou situaci. Do druhé roviny patří hra spatra, tj. hra bez textu založená na předchozí domluvě. Poslední rovinou je vypilovaná improvizace, tj. hra bez psaného textu vypracovaná v improvizovaném jednání. Jde o prodiskutovaný a dotvářený výsledek delšího procesu práce.²⁰

Pantomima („nápodoba“)

Pohybová aktivita používající mimiku, gesta a výrazy obličeje bez mluveného slova. Při napodobování pantomimou používáme pouze své tělo (předměty nevyužíváme). Pantomimické činnosti můžeme dělit na napodobování činností, napodobování osob a hraní krátkých rolí.²¹

Typologie metod (dle Valenty)

1. Metoda (ú)plné hry – modelování běžných situací v životě s užitím pohybu, řeči, manipulací s předměty atd.
2. Metody pantomimicko-pohybové – základem je pohyb, nikoliv zvuk a řeč. Jde o nejvíce využívanou metodu v dramatické výchově, a proto uvádím její typy, tj. částečná pantomima (částečné zapojení těla), dotyková pantomima (komunikace dotykem), mechanická pantomima (pohyb ve více fázích), narativní pantomima (souběžná činnost, učitel vypráví příběh a děti přehrávají pantomimou právě to, co v příběhu slyší), ozvučená pantomima (spojení pohybu se zvukem), plná pantomima (celé tělo v pohybu), pohybový

---

¹⁹ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 63.

²⁰ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 66.

²¹ Srov. Bc. Sajovitz, B. *Vliv dramatické výchovy na rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku*. Brno, 2016. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Veronika Rodová, Ph.D., s. 16.

rituál (tanec, obsah lidského konání), zrcadlení (přesná nápodoba pohybu druhého hráče), nehybné obrazy (sochy, situace beze slov a bez pohybů, důraz na mimický výraz).

3. Metody verbálně-zvukové – základem je slovo nebo zvuk, např. vypravování, rozhovor.

4. Metody graficko-písemné – základem je písemná, kreslená, umělá tvorba (deníky, dopisy, obrazy, mapy atd.)

5. Metody materiálůvě-věcné – základem je práce s hmotou, materiálem (kostýmy, loutky, rekvizity atd.)²²

1.3.1 Hry a cvičení v dramatické výchově

Praktická část zahrnuje především hry a cvičení pro rozvoj dětí předškolního věku, a proto níže termíny hry a cvičení více přibližují.

Hry a cvičení se v dramatické výchově zaměřují především na rozvoj dovedností, mají tedy funkci průpravnou a pomocnou. Vždy jsou motivovány představou a zapojeny do kontextu okolností a situací. Převážně obsahují náznaky či prvky rolí, např. v cvičení poslepu se hráči stávají slepci. Dále pracují se vším, co jedinec přímou i nepřímou zkušeností a poznáváním získal během předchozího života.

Cvičení

Má velmi blízko k technice, neboť vyjadřuje jasnou a přesnou rozpracovanost kroků a postupů. Cílem cvičení je rozvinout určité schopnosti a psychické funkce (osvojit si dovednosti). Typickým znakem cvičení je krátkodobost, tzn. v určitém momentě cvičení je daná dovednost „nacvičena“ a další opakování by bylo samoúčelné. Také má jasná, přehledná pravidla, která se v jeho průběhu nemění.

Hry

Odlišují se od cvičení tím, že jsou složitější a komplexnější. Sledují i více cílů najednou a mají komplikovanější pravidla. Z hlediska časové dotace bývají delší nežli cvičení. Mnohdy obsahují situaci či děj.

Ačkoli jsme si popsali hlavní rozdílnost obou pojmů, mezi hrou a cvičením nelze stanovit zcela jasnou hranici.²³

Dělení her a cvičení

---

²² Srov. VALENTA, J. *Metody*, s. 123-214.

²³ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 70.

Většina autorů z oblasti dramatické výchovy uvádí své vlastní dělení, ale naprostá řada z nich má společné kritérium, tj. rozvíjení dovednosti skrze hry a cvičení. Valenta uvedl jeden z možných úhlů pohledu na dělení jednotlivých her:

- Hry realitu „divadelně modelující“ a zcela fiktivní. Vše, co zobrazují je hrané, nemají v sobě prvek reálné soutěže.
- Hry realitu „simulující“. Vedle fikce je v nich i část skutečnosti. Vše, co zobrazují není jen hrané. Mohou v sobě mít nehraný soutěživý prvek, který vyžaduje skutečný výkon.²⁴

Valenta v knize *Metody a techniky dramatické výchovy* uvádí několik dělení her a cvičení autorů z dramatické oblasti. Níže uvádím zvolené dělení z jeho knihy, tj. členění her a cvičení Machkové, neboť v teoretické části práce se zabývám především úvahami právě vybrané autorky.

- Rozvíjení dramatických dovedností (např. zvládnutí prostoru, vytváření tvorů z lidských těl, práce s imaginárními předměty či prostorem)
- Rozvíjení psychických funkcí jedince (např. cvičení pozornosti a soustředění)
- Rozvíjení sociálních dovedností a vztahů (např. cvičení kontaktu a komunikace)
- Pohyb (pohybová cvičení a hry – např. rytmický pohyb, správné držení těla, pohyb v prostoru, pantomima) a řeč (řečová cvičení a hry – např. dechová, hlasová, artikulační cvičení, rytmické hry, slovní hry)
- Cvičení rozehrívací a pomocná (uklidňující cvičení, pomocné hry a cvičení)²⁵

Dále uvádím dělení Bláhové, řazené podle psychických funkcí a dovedností, které rozvíjí.

- Seznámení a uvolnění (hry a cvičení vedoucí k tvorbě přátelské atmosféry, zaměřené na otázky: Co rád dělám? Jaký jsem?)
- Soustředění (hry a cvičení podporující soustředění)
- Rytmus (hry a cvičení procvičující rytmus slova nebo pohybu)
- Smyslové vnímání (hry a cvičení procvičující zrak, sluch, hmat, čich a chuť)
- Prostorové cítění (hry a cvičení založené na vnímání běžného i imaginárního prostoru)

---

²⁴ Srov. VALENTA, J. *Metody*, s. 111.

²⁵ Srov. VALENTA, J. *Metody*, s. 116.

- Představivost a fantazie (hry a cvičení založené na rozvoji představivosti a fantazie, vedle soustředění patří k nejvýznamnějším složkám pomocným her)
- Partnerské vztahy a skupinová citlivost (hry a cvičení vedoucí k posilování vzájemné důvěry, založené na spolupráci)²⁶

Pokud při práci užíváme hry a cvičení je třeba si uvědomit jejich víceznačnost. Ačkoliv zpravidla bývají v zásobnících řazeny dle rozvoje určitých psychických funkcí nebo dovedností, záleží v první řadě na jejich pojetí a způsobu zadání. Tím jak hry a cvičení pedagog pojme, určí, jaká psychická funkce nebo dovednost se bude u dětí v dané chvíli rozvíjet.²⁷

1.4 Dramatická hra

Jde o řízenou nebo strukturovaně členěnou hru s konkrétními pravidly. Může nabídnout děj, který otevírá prostor pro spontánní tvoření, fantazii, improvizaci, vstoupení do role (přijetí postavy a jednání za tuto postavu). Je přirozené hrát si s něčím dle vlastních představ, což dramatická hra dětem umožňuje. Děti se pak projevují aktivním chováním a lépe spolupracují s ostatními. Konkrétní dramatická hra by měla odpovídat velikosti skupiny a věku dětí. Měla by vycházet z jejich dosavadních schopností a dovedností, aby ji dokázaly hrát. Charakteristickým rysem dramatické hry je učení se prostřednictvím vlastní iniciativy a sebekázně.²⁸

Děti předškolního věku nejnadhěji realizují dramatické hry formou pohybových a slovních aktivit. Smysluplné jsou také hry zaměřené pantomimicky, které rozvíjejí dětskou fantazii a obrazotvornost, dále hry mluvené, neboť prostřednictvím slov stimulují děti k hlubším myšlenkám.²⁹

Dělení dramatické hry:

- Individuální hry a komunikace – děti si hrají ve stejný čas, ale každý sám za sebe, tím si posilují sebedůvěru.
- Pohybové a rytmické hry – děti se uvolní ve fiktivní situaci a přirozeným pohybem vyjádří své pocity, vnímají rytmus pohybu.

²⁶ Srov. ULLMANNOVÁ, P. *Vliv*, s. 18-19.

²⁷ Srov. MACHKOVÁ, E. *Dramatika*, s. 71.

²⁸ Srov. Bc. SAJOVITZ, B. *Vliv*, s. 20.

²⁹ Srov. Bc. SAJOVITZ, B. *Vliv*, s. 20.

- Kostýmní improvizace a hra s rekvizitou – děti používají kostýmy a rekvizity, tím se rozvíjí jejich obrazotvornost.
- Vyvolávání představ a emocí hudbou – děti poslouchají hudbu, která je obohacuje nejen vnitřně, ale rozvíjí i jejich morální citění.
- Četba výtvarných děl – v dětech je rozvíjen dětský tvořivý projev a podněcována fantazie³⁰

2 Charakteristika předškolního věku

Níže je charakterizováno období předškolního věku. Kapitola se věnuje třem aspektům vývoje. První je přibližně vývoj tělesný a pohybový (dětská motorika). Poté jsou vysvětleny konkrétní pojmy poznávacích procesů (vnímání, paměť, myšlení, řeč, fantazie a představivost) a nakonec je popsán emoční a sociální vývoj.

Období předškolního věku trvá od tří let po nástup dítěte do školy (tj. šest až sedm let). Lze ho označit jako „věk otázek“, „věk mateřské školy“, ale nejčastěji ho známe pod pojmem „první období vzdoru“.³¹

Je důležité zmínit, že tento věk je považován za velmi důležité období pro rozvoj všech složek osobnosti. Dochází k tělesnému a pohybovému vývoji dítěte, u poznávacích procesů mluvíme o rozvoji vnímání, pozornosti, paměti, představivosti, myšlení. Dále dochází k emočnímu a sociálnímu vývoji.³² Postupy v celkovém vývoji jsou u každého jedince individuální, zejména závisí na vyspělosti, organismu a vlivu prostředí.³³

Nakonec uvádí, že dítě v předškolním období je hravé, snadno ovlivnitelné, sdílné, napodobivé, pohybově aktivní až neposedné, citlivé, vykazující vyvinutou představivost a fantazii v charakteristických kresbách a hrách. Dále se v tomto období zdokonaluje vývoj mluvené řeči a převládá obrazově-názorové myšlení.³⁴

³⁰ Srov. Bc. SAJOVITZ, B. *Vliv*, s. 20.

³¹ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost dětí předškolního věku*. Olomouc, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Jitka Hodaňová, Ph.D. – KMT, s. 7.

³² Srov. Mgr. NEVĚČNÁ, E. *Rozvoj předškolních dovedností pomocí hry*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Lucie Procházková, Ph.D., s. 21.

³³ Srov. WEDLICHOVÁ, I. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2010. ISBN 978-807-4143-205, s. 17.

³⁴ Srov. NEVĚČNÁ, E. *Rozvoj*, s. 8.

2.1 Tělesný a pohybový vývoj

V předškolním věku se děti stávají schopnějšími intenzivnějšího tělesného pohybu. Přibývají na váze. Dítě se vytahuje, ale kosti ještě nejsou dost tvrdé a pevné. Vzrůstá výkonnost vnitřních orgánů. Nervová soustava se rozvíjí pomaleji, zdokonaluje se její stavba a funkce.³⁵

Pohyby, které si dítě osvojuje jsou náročnější a potřebují mnohem větší soustředěnou pozornost a koordinaci jednotlivých svalů.³⁶ Pohybová samostatnost přispívá k rozvoji sebevědomí dítěte, podporuje důvěru, emoční stabilitu, sebekontrolu a správné držení těla. Dítě předškolního věku zvládá základy pracovních a sportovních činností.³⁷

Na začátku období dítě dosahuje většího motorického rozvoje. Dochází ke zdokonalování zručnosti (dominance levé/pravé ruky, stání na jedné noze, držení příboru). Později se dítě dokáže samo najíst, zavázat si tkaničky, umýt si ruce, ošatit se atd.)³⁸

U hrubé motoriky (pohyby celého těla, např. chůze, běh, skákání, plavání) i jemné motoriky (zapojení drobného svalstva a prstů, např. správné držení psacích potřeb, ovládání hudebních či pracovních nástrojů) je velice důležitý správný vzor, pokud se děti naučí pohyb špatně, pak se těžko přeučuje.³⁹

S jemnou motorikou souvisí **kresba** – symbolická funkce, v níž dítě v tomto období zobrazuje realitu, tak jak ji chápe. Cvičí zručnost a vyjadřuje dětské postoje k určitému objektu. Dítě už pouze nečará, je schopno napodobit tvary a postavu člověka.⁴⁰

Pro celkový správný tělesný vývoj dítěte je podstatný dostatečný přirozený pohyb (chůze, běh, jízda na kole atd.). Každá tvořivá činnost, hra a pohyb, činí předškoláka obratnějším a zručnějším.⁴¹

---

³⁵ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 7-8.

³⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8308-0, s. 109.

³⁷ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 7-8.

³⁸ Srov. NEVĚČNÁ, E. *Rozvoj*, s. 17.

³⁹ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 7-8.

⁴⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 109-110.

⁴¹ Srov. NEVĚČNÁ, E. *Rozvoj*, s. 17.

2.2 Vývoj kognitivních (poznávacích) procesů

V předškolním věku se poznávací procesy vyvíjejí velmi intenzivně. Úroveň vnímání, pozornosti, představivosti, fantazie, paměti, myšlení a řeči, závisí nejen na zrání centrální nervové soustavy a zvyšujících zkušenostech, ale i na dosažené vyspělosti subjektivity (tj. na prožívání, motivaci).⁴²

Velkou roli mají i dospělý a starší děti, neboť právě od nich se dítě mnohé věci naučí. Problém, který dospělý předloží, by měl být stavěný tak, aby byl vždy řešitelný. Poté je učení efektivnější. Při vývoji kognitivních procesů je u dítěte důležité dospět k řešení samostatně, ale i s pomocí a podporou dospělého.⁴³ Ti, kteří předškoláka vedou, mohou různým způsobem dětské učení ovlivnit, usměrnit či regulovat, a hlavně jej danému jedinci usnadnit.⁴⁴

Kolem šesti let věku dítěte dochází v poznávací činnosti k podstatné změně. Dítě začíná mít realistické chápání světa, je méně závislé na svých přáních, začíná logicky myslet při konkrétních činnostech.⁴⁵

2.2.1 Vnímání

Mezi nejdůležitější poznávací procesy dítěte předškolního věku patří vnímání. Dítě začíná předměty a život kolem sebe vnímat podrobněji a soustředěněji. Dětská aktivita v předškolním věku je pestřejší a napomáhá k vnímání většího množství vjemů. Na již známých předmětech dítě objevuje více podrobností a detailů, které si v paměti uchovává a třídí. Měřítkem členění vjemů je tvar, velikost a barva.⁴⁶

Proces vnímání souvisí s celkovým vývojem jedince. Je spjato s myšlením. Pokud o věcech dítě více ví, tím podrobněji je vnímá a rozlišuje. Vnímání je dokonalejší a umožňuje dosažení nových vědomostí. Podobně je tomu tak i u motorického vývoje dítěte. Pokud je jeho pohyb koordinovanější, získává více zkušeností a má větší příležitost vnímat nové jevy.⁴⁷

---

⁴² Srov. NEVĚČNÁ, E. *Rozvoj*, s. 8.

⁴³ Srov. WEDLIHOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 24.

⁴⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 109.

⁴⁵ Srov. NEVĚČNÁ, E. *Rozvoj*, s. 8.

⁴⁶ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 11.

⁴⁷ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 11.

Pro vnímání dítěte předškolního věku jsou středem zájmu detaily. U zrakové percepce je centrem pozornosti barva – rozlišování a pojmenovávání. U sluchového vnímání pozorujeme pokroky v řeči – vyslovování a rozlišování hlásek, tónů.⁴⁸

Dále rozlišujeme vnímání prostoru, času a počtu. Vnímání prostoty – dítě přeceňuje velikost blízkých objektů a podceňuje velikost vzdálených objektů. Dítě dokáže rozlišit polohu nahoře a dole, ale polohu vpravo a vlevo diferencuje až ve vyšším věku. Vnímání času – dítě nevnímá časové úseky reálně. Pokud se nudí, čas přeceňuje. Pokud tráví čas se zájmem, tak jej podceňuje. Orientace v čase působí dítěti předškolního věku potíže. Měří jej skrze známé události, které se v jeho denním životě opakují. Dítě se soustředí na přítomnost, tudíž minulost a budoucnost je v předškolním věku bezobsahová. Vnímání počtu – dítě zná názvy čísel, ale ještě nerozumí jejich podstatě, neboť pochopení číselných hodnot určitou dobu trvá. Nejdříve si osvojuje obecný pojem množství. Pokud přidáme, rozezná, že se množství zvyšuje. Pokud ubereme, ví, že je počet nižší.⁴⁹

2.2.2 Paměť

V předškolním věku je dětská paměť převážně bezděčná.⁵⁰ Jediněc si na začátku období pamatuje bez úmyslu. V jeho paměti zůstávají jevy, které mají vliv citový (objekty působící radost, nadšení, smutek, stres). Avšak typickou výjimkou je děj pohádek, který si dítě pamatuje velmi dobře, a dokonce trvá i na doslovné reprodukci příběhu. Ke konci období můžeme mluvit o zapamatování úmyslném. Předškolák si pamatuje jevy, které se ho citově nedotýkají.⁵¹

Paměť je převážně mechanická a konkrétní. Dítě si vybavuje podle barvy a polohy, lépe si vzpomene na konkrétní události než na slovní popis.⁵² Logickou paměť je potřeba rozvíjet vhodnými činnostmi a pomůckami.⁵³

---

⁴⁸ Srov. WEDLICOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 25.

⁴⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 112.

⁵⁰ Srov. ULLMANNOVÁ, P. *Vliv*, s. 7.

⁵¹ Srov. WEDLICOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 27.

⁵² Srov. ULLMANNOVÁ, P. *Vliv*, s. 7.

⁵³ Srov. WEDLICOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 27.

2.2.3 Myšlení a řeč

Myšlení a řeč se rozvíjí pospolu. Oba procesy se vzájemně obohacují. Nejdříve vzniká myšlení, poté řeč, která urychluje a zkracuje proces poznávání, neboť skrze mluvu jedinec přebírá poznatky i od jiných osob.⁵⁴

2.2.3.1 Řeč

V předškolním věku se řečové dovednosti zkvalitňují.⁵⁵ Děti se učí mluvit tak, že napodobují verbální projev těch, s nimiž žijí a komunikují.⁵⁶

Dominuje komunikativní složka – řeč jako dorozumívací prostředek. Hraje velkou roli v procesu sociální integrace jedince do společnosti, a také v procesu interakce jedince s prostředím.⁵⁷ Další významnou složkou je vývoj řeči egocentrické – vnitřní hlas sobě (řeč pouze v hlavě, spojena s myšlením). Dítě ji užívá k regulaci svého chování.⁵⁸ Dále se rozvíjí kognitivní složka řeči – růst poznatků a zkušeností. Jedinec tvoří jazykové útvary, experimentuje s novými slovními obraty. Poslední složka se nazývá expresivní – projev emocí, prožitků, potřeb. Dítě vyjadřuje, jak se momentálně cítí.⁵⁹

2.2.3.2 Myšlení

V předškolním věku dochází k plnému rozvinutí obrazově-názorového myšlení. Dítě je myšlenkově vázáno na to, co právě nazírá.⁶⁰ Dále se uzavírá fáze symbolického myšlení – vhléd do světa znaků. Dítě již dobře ví, že vše kolem něho má nějaké označení a pojmenování. Z obvyklého dotazu „Co je to?“ přešlo na dotaz „Proč?“⁶¹

Typickým znakem myšlení je útržkovitost, nekoordinovanost a nepropojenost. Dítě si upravuje realitu tak, aby jí rozumělo. Je přesvědčeno, že i ostatní sdílí jeho úhel pohledu. Také ve své mysli často zobecňuje a dělá závěry z jedné zkušenosti. (např. Lékař má brýle, každý muž, který nosí brýle, je lékař).⁶²

---

⁵⁴ Srov. WEDLICOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 15.

⁵⁵ Srov. ULLMANNOVÁ, P. *Vliv*, s. 8.

⁵⁶ Srov. WEDLICOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 15.

⁵⁷ Srov. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1820-3, s. 70.

⁵⁸ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 14-15.

⁵⁹ Srov. ULLMANNOVÁ, P. *Vliv*, s. 8.

⁶⁰ Srov. WEDLICOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 29.

⁶¹ Srov. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj*, s. 70.

⁶² Srov. WEDLICOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 29-30.

Mezi další charakteristiky myšlení předškolního věku řadíme antropomorfismus – sklon polidš'ovat předměty, presentoismus – vše je pojímáno ve vztahu k přítomnosti, fantazijní přístup a synkretismus – spojování nelogických znaků.⁶³

2.2.4 Fantazie a představivost

Fantazie v předškolním věku je velmi rozmanitá, barvitá a živá. Dítě ji vyjadřuje ve hrách, pohádkách a celkovém chápání okolního světa. Typické je kombinování reálných vzpomínek s fantazijními představami, což se nazývá konfabulace – nepravé lži. Pro děti takové kombinace představují skutečnost, neboť jsou o jejich pravdivosti přesvědčeni.⁶⁴

Předškolákům toho ve světě zůstává mnoho nevysvětlitelného, a proto harmonicky fantazírují. Pomáhají si skrze magické myšlení a personifikaci.⁶⁵

2.3 Emoční a sociální vývoj

Emoční vývoj je spjatý s vývojem sociálním. Oba vývoje na sobě závisí. Pokud se zdravě nevyvíjí jeden, nemůže se správně rozvíjet ani druhý. Emoční stabilita dětí vychází ze sociálního prostředí, ve kterém rodina žije. Pokud je dítě pocitově stabilní, dokáže se bez problému socializovat.⁶⁶

2.3.1 Emoční vývoj

Děti předškolního věku jsou na začátku období přirozeně sobecké – považují se za „střed světa“. Je potřeba, aby byly vedeni k citové kontrole. V průběhu období dochází ke stabilizaci emocí, city jsou vyrovnanější. Ve vývoji hrají roli i negativní emoce, jejich příčinou mohou být jakékoliv nezdary a komplikace v dětské činnosti. Jedním z nových citů, který se projevuje především při hře, je radost. Dítě začíná chápat smysl pro humor a samo vtipkuje. Také díky hře (trestání zla a chválení dobra), začíná rozumět tomu, co je správné a co je špatné. Mezi další city, které se vyvíjí řadíme sympatii, strach a úzkost. Dále se utvářejí intelektuální city, které se vyjadřují ve snaze získat nové poznatky.

---

⁶³ Srov. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj*, s. 70.

⁶⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 106.

⁶⁵ Srov. WEDLICOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 28.

⁶⁶ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 13-14.

Důležitý je vznik sociálních citů, které se vztahují nejen na lidi a zvířata, ale i věci (zejména hračky). Společenskými vztahy se vyhraňuje celková osobnost dítěte.⁶⁷

V předškolním věku dítě svým pocitů lépe rozumí a dokáže o nich komunikovat s ostatními. Postupem času je umí hlouběji reflektovat a dávat do souvislosti s konkrétními podněty. Lidem, zvířatům i předmětům připisuje pocity, které v běžných situacích samo prožívá (např. Panenka je smutná, protože je nemocná).⁶⁸

Koncem období dítě hodnotí své jednání a objevují se první prvky kritičnosti, což poukazuje na rozvoj mravního vědomí.⁶⁹ Důležité je s dítětem rozmlouvat o jeho pocitech a prožitcích, neboť právě dostatečnou komunikací a vysvětlováním příznivě ovlivňujeme dětský emocionální vývoj.⁷⁰

2.3.2 Sociální vývoj

Pro primární socializaci dítěte je nejdůležitější prostředí rodiny. Od rodičů jsou potomkům předávány jakési modelové situace – vzorce chování, důvěra, láska, opora a cenné rady pro zvládnutí a pochopení vnějšího světa. Dětem se ukládají v paměti, a tudíž v budoucnu jednájí podobným či stejným způsobem.⁷¹

Socializační proces zahrnuje tři vývojové aspekty. Prvním je vývoj sociální reaktivity, tedy rozvoj bohatě rozdílných emočních vztahů k lidem v blízké i okolní společnosti. Druhým je vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací. Jedinec přijímá a respektuje normy, které jsou tvořeny na základě příkazů a zákazů dospělých. Třetím je osvojení sociálních rolí, tedy vzorců chování a postojů, které jsou očekávány od běžného života ve společnosti, vzhledem k pohlaví, věku, postavení atd.⁷²

V předškolním věku vzrůstá potřeba sociálního styku s dětmi. Uvolňuje se vázanost na rodiče a pozornost zaujímají vrstevníci. Děti si uvědomují rozdíl obou pohlaví (jak chlapec či dívka vypadá/chová se). Mají tendenci si hrát spíše s kamarády stejného pohlaví. V dětské skupině se rozvíjí schopnost spolupráce a soupeření.⁷³

Pro děti je styk s vrstevníky důležitý, neboť v takové společnosti vzájemně poznávají způsoby chování, které dále využijí. Učí se pomáhat slabším nebo soupeřit se

---

⁶⁷ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 12-13.

⁶⁸ Srov. WEDLICHOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 71.

⁶⁹ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 13.

⁷⁰ Srov. WEDLICHOVÁ, I. *Vývojová psychologie*, s. 71.

⁷¹ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 13-14.

⁷² Srov. LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 2. dopl. vyd. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-201-0098-7, s. 81.

⁷³ Srov. NEVĚČNÁ, E. *Rozvoj*, s. 15-16.

stejně schopnými. I přesto mají děti raději dospělé, neboť jim dokážou zodpovědět jakékoliv dotazy, vysvětlit a ukázat něco dosud nepoznaného.⁷⁴

3 Pohádka

Kapitola se zabývá vymezením pohádky (druhy, základními rysy). Významem pohádek pro rozvoj osobnosti dítěte. Zaměřuje se na charakterizaci pohádek – Popelka, O perníkové chaloupce, Sněhurka a Červená karkulka, neboť praktická část obsahuje hry a cvičení, které děti provází těmito čtyřmi pohádkami.

Pohádku můžeme vysvětlit jako nepříliš dlouhý literární útvar, jehož základem je vyprávění s dobrým koncem.⁷⁵ Typický je pro ni zázračný obsah – nadpřirozeno odehrávající se mimo náš čas (tj. děj je smyšlený, čas a prostor nezávislý na realitě.) Pohádkové příběhy vznikly na základě starodávných vyprávění (bájných představ lidstva). Chápeme je jako nadčasové životní pravdy.⁷⁶

3.1. Typologie pohádek

Mezi základní druhy pohádek patří **lidová** (klasická) pohádka a **autorská** (umělá) pohádka. Oba typy představují stejný žánr a jedna se vyvinula z druhé. Lidová pohádka patří k nejstarším formám ústní slovesnosti. Jejím základem je fantastika (nadpřirozené bytosti, kouzla). Také se v ní objevují zvířata jednající jako lidé či bibličtí hrdinové. Původní autor je neznámý. Lidová pohádka je předávána z generace na generaci, a tudíž často označována za nesmrtelnou. Ve všech kulturách má obdobné rysy. Řadíme ji do předních žánrů literatury pro děti a mládež. Mezi nejznámější klasické pohádky řadíme pohádky bratří Grimmů a B. Němcové (O Popelce, O perníkové chaloupce atd.).⁷⁷ Autorská pohádka bývá modernější a vyznačuje se inovováním prvků a specifik lidové pohádky. Autorská proto, neboť příběh je autorem vymyšlený (známe ho). Hrdinové v umělé pohádce se odchyľují od klasických hrdinů tím, že jsou zcivilněni a nazývány současnými. Autorské pohádky jsou nejčastěji zpracováním určitého známého díla. Do

---

⁷⁴ Srov. SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost*, s. 13-14.

⁷⁵ Srov. [online]. [cit. 2020-01-02]. Dostupné na: <https://www.cestinaveslovníku.cz/pohadka/>

⁷⁶ Srov. STAŇKOVÁ, L. *Pohádky a jejich vliv na psychický vývoj dítěte*, s. 4. [online]. [cit. 2020-01-02] Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10327/pohadky-a-jejich-vliv-na-psychicky-vyvoj-ditete.html/>

⁷⁷ Srov. STAŇKOVÁ, L. *Pohádky*, s. 4.

autorských pohádek řadíme např. pohádky vzdorující logickému myšlení (nonsensové). Proslulým autorem, který boří hranice smyslu v příběhu, je M. Macourek. Nebo také, pohádky naruby – humorně převrácené lidové pohádky, přeměna ženské hrdinky na muže (O Popelákovi). Známým autorem tohoto typu pohádek je J. Lada. Mezi další známé autory, kteří inovují lidové pohádky řadíme K. Čapka, V. Čtvrťka, O. Sekoru a mnoho dalších.⁷⁸

3.1.1 Typické rysy pohádek

Známe několik prvků, které dělají pohádku pohádkou. Jak už je psáno výše, pohádky se odehrávají mimo náš čas a prostor. Samotný začátek smyšleného příběhu bývá uveden formulí jako je např. Bylo nebylo, Byl jednou jeden, Za devatero horami a devatero řekami. Poté bývají jmenováni a charakterizováni hlavní postavy (členové rodiny, budoucí hrdina). Dalším typickým znakem je, že hrdina opouští domov, je podroben zkoušce, napaden apod. V průběhu příběhu se setkává s hodnými/zlými nadpřirozenými bytostmi (víly, čarodějnice, draci, čerti, mluvící zvířata apod.), je mu nabídnuta pomoc skrze kouzelný předmět (sedmimílové boty, čarovný prsten, neviditelný plášť apod.). Dále plní těžké nereálné úkoly, bojuje a vítězí. Zloduch je odhalen, poražen a potrestán. Dobro vítězí nad zlem a následuje odměna pro vítěze (půl království, svatba s princeznou, bohatství). Závěrečné formulace pohádky jsou např. Zazvonil zvonec a pohádky je konec, A jestli neumřeli, tak tam, žijí dodnes. Tím se příběh uzavírá. Taková struktura děje je typická pro všechny pohádky.⁷⁹

Dalšími rysy, které dělají pohádku pohádkou, jsou láska k dětem, úcta ke starým lidem, soucit s trpícími tvory, pomoc lidem v nesnázích, pracovitost, víra v úspěch a trpělivost.⁸⁰ Významným prvkem pohádek jsou vlastnosti pohádkových postav. Nemají zároveň dobrý špatný charakter. Postava je buď hodná nebo zlá, nic mezi tím. Jeden bratr je hloupý, druhý chytrý. Jedna sestra je pracovitá, druhá líná. Jedná je krásná, ostatní ošklivé. Jeden rodič je výhradně hodný, druhý zlý. V pohádkách jsou postavy úmyslně takové, neboť uvedení charakterových protikladů dovoluje dítěti lehce a pohotově

---

⁷⁸ Srov. HOMOLKOVÁ, L. *Lidové a autorské pohádky očima předškolních dětí*. Praha, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí Mgr. Vítězslav Slíva, s. 11-12.

⁷⁹ Srov. STAŇKOVÁ, L. *Pohádky*, s. 5-9.

⁸⁰ Srov. STAŇKOVÁ, L. *Pohádky*, s. 7.

pochopit rozdíl mezi nimi. Pokud by byli postavy vykresleny věrněji podle života a se všemi složitostmi, dítě by neidentifikovalo, jaký člověk je dobrý a jaký špatný.⁸¹

3.2 Význam pohádek pro rozvoj osobnosti dítěte

Předškolní věk můžeme označit jako „věk pohádek“, neboť právě pohádkové příběhy jsou látkou ke čtení, která odpovídá typickému způsobu uvažování a prožívání předškolních dětí.⁸² Četbou pohádek je dětem předávána naděje a víra v dobro.⁸³ Díky šťastným koncům v pohádkách se naučí věřit, že přes strasti a překážky, uspějí.⁸⁴ Uvěří, že z ošklivého a opuštěného se může stát krásný a milovaný, což je znakem posílení sebedůvěry a trpělivosti.⁸⁵ Příběhy dětem ukazují, že za dobrou věc se musí bojovat, že je správné chránit slabé a vytrvat v činnostech, které směřují k cíli.⁸⁶

Základní funkcí pohádek je vnést do dětského zmateného a nejistého života řád a smysl (strukturu). Tím pádem se původně chaotický svět, obzvláště v době předškolní, stává srozumitelnějším. Jeví se jako bezpečný, protože se v něm dítě snadno orientuje a může se na něj spolehnout. Dá se tedy říct, že skrze pohádky děti poznávají svět.⁸⁷

Dále pohádky stimulují tvořivé myšlení, obohacují slovní zásobu, upevňují znalost a používání gramatických frází a podporují duševní rozvoj, především mravní rozvoj.⁸⁸ Mravní hodnota je jedním z nejvýraznějších rysů pohádek. Dítě se např. naučí odsuzovat lakotu nebo neúčelné hromadění peněz. Díky kontrastu dobra a zla chápe, co je dobré a špatné. Seznámí se s trestním kodexem (pochopí pojmy přestupek-vina-trest), který je pro mravní rozvoj podstatný.⁸⁹

Z hlediska tématu práce zmiňují i dramatickou tvorbu. V rámci **dramatické výchovy** mohou děti prostřednictvím pohádkových příběhů vstoupit do role, proměnit se v určitou postavu, efektivně prožívat děj a napětí. Skrze roli jsou blíže konfliktům, které se v příběhu vyskytují, mají možnost nad nimi přemýšlet a hledat různé způsoby řešení.

---

⁸¹ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-290-1, s. 13.

⁸² Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 187.

⁸³ Srov. SVOBODOVÁ, E., ŠVEJDOVÁ, H. *Metody*, s. 15.

⁸⁴ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 47.

⁸⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 187.

⁸⁶ Srov. SVOBODOVÁ, E., ŠVEJDOVÁ, H. *Metody*, s. 15.

⁸⁷ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. 1.vyd. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-000-0060-1, s. 7.

⁸⁸ Srov. DOLÁKOVÁ, S. *Umíte to s pohádkou?: práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. 1.vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0933-1, s. 11.

⁸⁹ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 20-30.

Jejich prožitek je hluboký, snáze pochopí smysl a poselství příběhu. Děti vstupem do rolí rozvíjí empatii, učí se samostatně rozhodovat, vybírat z více možností řešení a nahlížet na problémy z několika úhlů. Pohádky ideálně propojují jednotlivé dramatické hry, metody a principy do větších celků a umožňují dětem pochopit životní zkušenosti komplexněji.⁹⁰

Můžeme tedy říct, že pohádka jako první dětská četba pro duševní vývoj dítěte, je nejvhodnější, nejsnadnější, a také nejprospěšnější. Zejména lidové pohádky odpovídají na některé základní psychické potřeby rozvíjejících se dětí (např. potřeby poznávání mezilidských vztahů, lásky, důvěry ve svět a potřeby ovládnutí strachu) Pokud by dětem v příbězích nebyly nabízeny duchovní podněty (historické a kulturní zkušenosti lidstva, hodnoty, lidské jednání atd.), vyrostly by z nich potomci psychicky zakrnělí s hlubokým pocitem životní nejistoty.⁹¹

3.3 Psychologický rozbor vybraných pohádek

Níže nepopisuji známé děje vybraných pohádek, ale věnuji se psychologickému rozboru daných děl. Seznamuji čtenáře s vybranými pohádkami netypickým způsobem. Rozborem odhaluji skryté významy a symboly v příběhu, které nejsou na první pohled viditelné. Popisuji vliv jednotlivých příběhů na psychický vývoj dítěte. Právě psychologický rozbor pohádek nám umožňuje hlubší porozumění smyslu a podstaty příběhu, a proto se mu věnuji v praktické části práce. Seznamuji děti s vybranými pohádkami skrze otázky, které jim otevrou pohádkový svět z jiného hlubšího úhlu. Zjistí významy, symboliku a souvislosti předmětů/situací, které se nachází v jejich reálném životě.

Představuji pohádky Červená Karkulka, O perníkové chaloupce, Popelka a Sněhurka, neboť jsou neodmyslitelnou a zásadní součástí nejen mého dětství, ale i dětství všech ostatních. Právě tyto populární příběhy by mělo znát každé dítě.

---

⁹⁰ Srov. ULRYCHOVÁ, I., GREGOROVÁ, V., ŠVEJDOVÁ, H. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8355-2, s. 9-10.

⁹¹ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 10.

3.3.1 Červená Karkulka

Příběh o Červené Karkulce je proslulý po celé Evropě zásluhou sběratelů klasických německých pohádek bratří Grimmů a jednoho z prvních vydavatelů pohádek Ch. Perraulta. Můžeme se dočíst několika verzí Červené karkulky, ale díla se liší pouze v detailech, podstata vyprávění zůstává stejná.⁹²

V pohádce se objevují dva domovy. V prvním Karkulka žije se svou matkou, v druhém je na návštěvě u babičky (vlka). Rodinný dům je pro ni místem bezpečí a žádných starostí, avšak babiččin dům ukrývá překvapivé nástrahy a bezmoc. Od jednoho domu k druhému se dívka dostane tak, že projde hlubokým lesem. Karkulka se vnějšího světa nebojí, a to je pro ni nebezpečné. Nebojácnost je typická pro každou rostoucí dívku, a proto pohádka poukazuje na principy a hodnoty, které by měl rodič svým dítkům vštěpovat do paměti. Takové principy jsou zjevné již na začátku příběhu, kdy matka napomíná dcerku, aby v žádném případě nescházela z cesty. V tu chvíli Karkulka bojuje s principem slasti (člověk dělá, co se mu zlíbí) a principem reality (člověk dělá to, co se má). Své povinnosti si uvědomuje až, když jí přestane bavit trhání kvítí (znak pubertálního chování).⁹³

Červená Karkulka se dotýká zásadního problému – bude vystavena nebezpečí svedení.⁹⁴ Svádění, k čemuž v pohádce symbolicky dochází v momentě, kdy dívka potká vlka, spěje k tomu, že se Karkulka nedokáže orientovat v mezilidských vztazích (nerozpozná dobrého od zlého).⁹⁵ V pohádce je dobro a zlo vyhraněno do dvou protikladných mužských postav (zlý vlk a dobrý myslivec). Vlk nepředstavuje pouze zlo, ale právě nebezpečí svedení, které číhá na každou mladou slečnu.⁹⁶ Ze zvířat byl vybrán právě vlk, neboť z historického hlediska je pro něho typické šílenství, napadání, lovení a celková hrozba pro lidstvo. Také má představovat zvířecí sklony v lidech. Myslivec zosobňuje dobro, je hrdinou a ochráncem.⁹⁷ Označuje se za krotitele zvěře a temných zvířecích pudů v člověku. Dokáže ovládat agresivitu a přinášet vysvobození.⁹⁸

---

⁹² Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 140.

⁹³ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 166-167.

⁹⁴ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 165-166.

⁹⁵ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 142-143.

⁹⁶ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 168.

⁹⁷ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 145-149.

⁹⁸ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 173.

Pohádka poukazuje na oidipovský komplex,⁹⁹ neboť se dívka nachází v pubertě, ve které se tužba po otci oživuje. Otce (mužské pohlaví) představuje vlk. Karkulka si nevědomě přeje být svedena. Jakmile je matka z dohledu, dívka jedná dle svého přání. Vlka se nebojí, odpovídá na jeho otázky (tužba po otci) a nevědomě ubližuje babičce. Poté pocítí, že za své přání zasluhuje trest (být sežrána).¹⁰⁰ Ve chvíli, kdy se Karkulka dostane z vlkova břicha ven, nastává symbolika „zrození“. Vrací se do života už ne jako nevinné dítě, ale jako mladá moudrá dívka. Takové narození má nemalý význam pro děti. Díky němuž jsou schopny věřit, že ovládnou-li příslušné vývojové kroky, je možné se stát dospělým.¹⁰¹

Důležitým pohádkovým znakem je červená barva, která se objevuje již v samotném názvu příběhu. Barva představuje mládí a vášeň, ale i sexualitu. Nejvíce se v pohádce zdůrazňuje červený čepeček, který symbolizuje mladou nevyzrálou, zvědavost, chtíč a obavu zároveň.¹⁰²

3.3.2 O perníkové chaloupce

Pohádku O perníkové chaloupce, nebo také jen Perníková chaloupka či Jeníček a Mařenka, proslavily bratři Grimmové a A. Daly. Příběh je zaměřen na sourozenecký vztah (vzájemnou solidaritu). Objevují se v něm dva protikladné domovy jako v díle Červená Karkulka.¹⁰³

Začátek řeší otázku chudoby a strádání, neboť rodiče se ocitli v těžké životní situaci a nemohou Jeníčka s Mařenkou uživit. Tato situace poukazuje na důležitou pravdu – chudoba činí lidskou povahu sobečtější, méně citlivou a náchylnou ke zlým činům.¹⁰⁴ Příběh znázorňuje ztrátu základních rodičovských hodnot, úzkost hladovějícího dítěte a úzkost z opuštění.¹⁰⁵

V pohádkových vyprávěních se odpradáвна objevuje obraz opuštění v hlubokém lese. Jeníček a Mařenka jsou zavedeni právě do temného lesa, neboť děti

---

⁹⁹ Oidipovský komplex můžeme vysvětlit tak, že dítě projevuje lásku k rodiči opačného pohlaví a cítí nenávisť a žárlivost k rodiči stejného pohlaví. Objevuje se v počátcích genitální fáze dítěte (mezi 3. a 4. rokem života). V pubertě dochází k jeho znovuoživení. (srov.[online]. [cit. 2020-02-02]. Dostupné na: <https://www.obcankari.cz/edukacni-material-oidipuv-elekttrin-komplex>)

¹⁰⁰ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 168-170.

¹⁰¹ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 173.

¹⁰² Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 150.

¹⁰³ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 71.

¹⁰⁴ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 155.

¹⁰⁵ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 72.

takový les vnímají jako děsivý domov jezinek, ježibab, čarodějů, skřítků, obrů nebo duchů. Být ztraceni v hlubokém lese je pro ně traumatické a úzkostné. V reálném životě situaci připodobňujeme k probuzení se v temné noci.¹⁰⁶

Děti své rodiče potřebují, jsou pro ně celým vesmírem. I Jeníček s Mařenkou se do svého bezpečného domova pokoušejí vrátit. Poprvé se jim návrat povede zásluhou chytrého Jeníčka, který si cestu označil bílými kamínky. Avšak podruhé už tak chytře nejednal (nadrobený chléb sezobali ptáčky), neboť jeho mysl byla zaměstnána hladem (z toho důvodu místo kamínků volil chléb).¹⁰⁷ I přes selhání se Jeníček nevzdává a vylézá na vysoký strom, aby se rozhlédl a zachránil Marušku před nocováním v děsivém lese (projev mužnosti). Nyní přichází stěžejní zápleтка příběhu – děti zahlédnou světlo a objeví chaloupku z chutného perníku.¹⁰⁸ Hladovým dětem se naskytl ideální domov, kde stačí pouze jíst (obraz fantazijního uspokojení potřeb).¹⁰⁹ Perníková chaloupka je tedy symbolem matky živitelky a ochránkyně, neboť takové uspokojení lze v dětství nalézt pouze doma u matky.¹¹⁰

Nicméně toto pohádkové vyprávění ukazuje, jak může být taková nekontrolovatelná regrese¹¹¹ smrtelná (ježibaba – pec). Postava Ježibaby se poprvé objevuje pouze v tichém hlásku (Kdo mi to tu loupe perníček?), který na děti volá a upozorňuje je, že by měly s přejídáním přestat. Hlásek je symbolem jejich svědomí, promítnutým do vnějšího světa.¹¹² Charakter Ježibaby poukazuje na zkušenosti spjaté s matkou. Pokud je mateřská postava zlá (macecha), mění se právě v ježibabu – neposkytuje bezpečí, dostatek potravy atd.¹¹³ Zápornými silami vyprávění jsou tedy ženy – macecha a ježibaba.¹¹⁴

Závěr pohádky se nese v duchu vzájemné solidarity sourozenců. Dětem je naznačeno, že problémy se snáze řeší ve dvou (v kolektivu). Nakonec děti Ježibabu přelstí (skončí v peci) právě proto, že lépe překonávají strachy a úzkosti vzájemnou spoluprací.¹¹⁵

---

¹⁰⁶ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 73-75.

¹⁰⁷ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 156.

¹⁰⁸ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 73-75.

¹⁰⁹ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 78.

¹¹⁰ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 80.

¹¹¹ Regrese znamená návrat k předchozímu uspokojivějšímu stádiu psychického vývoje. (srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 156.)

¹¹² Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 157.

¹¹³ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 80.

¹¹⁴ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 160.

¹¹⁵ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 86-87.

Příběh O perníkové chaloupce je tedy vyprávěním, které znázorňuje dva rozdílné rodičovské domovy – uspokojující a zklamávající.¹¹⁶ Je porovnáván nadbytek jídla s naprostým opakem (hladovění). Taková situace ukazuje, že žít v přebytku je stejně nebezpečné jako žít v nedostatku.¹¹⁷ Dále je pohádka příběhem o pozitivních hodnotách sourozeneckého vztahu – přátelství, solidaritě. Smyslem příběhu je usměrnění nezralé závislosti na rodičích a dosažení vyššího stupně psychického vývoje – dítě ocení pomoc od vrstevníků.¹¹⁸

3.3.3 Popelka

Popelka je nejoblíbenější a nejproslulejší prastará pohádka, jejíž původ je pravděpodobně ze staré Číny, neboť právě malá nožka ve vzácném střevíčku (ctnost, neobyčejná krása) je typickým znakem této země.¹¹⁹ Nynější podobu má pohádka zásluhou Ch. Perraulta, bratří Grimmů (určili za hlavní postavu dívku) a B. Němcové (motiv tří oříšků – předloha pro filmovou adaptaci „Tři oříšky pro Popelku“).¹²⁰

Hlavním tématem pohádkového vyprávění je sourozenecká rivalita (žárlivost). Ponižovaná Popelka si prožívá muka i marné naděje ve vztahu k nevlastním sestřím, které ji odstrkují. Sestry Popelku ponižují, od macechy (nevlastní matky) dostává za úkol plnit těžkou špinavou práci. Ačkoli je dívka svědomitá a pracovitá, nedostává se jí žádné vděčnosti, a právě tak mizerně se cítí dítě, které se ocitá v patologickém sourozeneckém vztahu. Žádný jiný příběh nepopisuje tak výstižně vnitřní zkušenost malého dítěte sužovaného sourozeneckou žárlivostí.¹²¹

Veškeré situace, kdy macecha upřednostní vlastní dcery před Popelkou, vzbuzují v dětské duši pocity (rivalita, soupeření), které jsou prožívány pokaždé, když je pro rodiče prioritou jiný sourozenec. Zdravá dětská rivalita a soutěživost přetrvává jako psychologický rys osobnosti i v dospělosti.¹²² Vyprávění o Popelce popisuje podobu té nejkrajnější rivality, čímž utěšuje skutečnou dětskou dušičku, jejíž trápení je s Popelčíným osudem neporovnatelné (mohlo by být hůř). Dále je dítěti dána naděje pro

---

¹¹⁶ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 159.

¹¹⁷ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 79.

¹¹⁸ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 162.

¹¹⁹ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 231.

¹²⁰ Srov. STAŇKOVÁ, L. *Pohádky*, s. 49.

¹²¹ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 232.

¹²² Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 49.

lepší budoucnost, neboť i Popelka má šťastný konec (vítězí nad sestrami, které jí nic dobrého nepřály).¹²³

V příběhu Popelka nemá otce ani vlastní matku úmyslně. Vystupuje zde zlá macecha, neboť je pro děti z psychologického hlediska méně děsivé, že dívku odstrkuje a ponižuje nevlastní matka nežli skuteční rodiče. Je to příběh o tom, jak se vypořádat s „nedobrou“ matkou.¹²⁴

Typickým znakem klasických pohádek je dobro a zlo. V Popelce dobrou stránku představuje samotná dívka od popela, neboť je bytostí bez veškerých negativních pomstychtivých myšlenek. Zlou stránkou příběhu jsou nevlastní sestry a macecha, které se k Popelce chovají tak ošklivě, že je nutné dívku pomstít – zničit je, odstranit je, proto např. v podání bratří Grimmů se z nich stávají zmrzačená individua.¹²⁵

Dalším znakem pohádky o Popelce je téma čistoty a úklidu. Všechny děti nerady uklízejí, a proto trvá déle, než v nich objevíme zájem o pořádek a vlastní čistotu.¹²⁶ Často je v jejich mysli činnost uklízení považována za ponižující. Řídí se myšlenkou – Vše špinavé, potřebné očistit, je zavrženíhodné. A proto i Popelka, umouněná od popela (špinavá holka), je sestrami opovrhována. Dali jí jméno „Popelka“, neboť popel je symbolem ponížení.¹²⁷

Důležitý je také symbol ztraceného střevíčku, který představuje především závěrečné usmíření a vítězství dobra, neboť princ skrze něj poznává svou vyvolenou.¹²⁸ Tím, že Popelce střevíček obuje, symbolicky vyjádří, že si ji vezme takovou, jaká je, špinavou a poníženou.¹²⁹

Na konci příběhu se z dívky, zaujímající postavení značně podřadné, stává princezna.¹³⁰ Jde o obrovský skok ve společnosti. Dětem je ukázáno, že dobrým chováním (píle, víra, dobrosrdečnost, pravdomluvnost), i přes nepřízeň osudu, uspějí a stanou se samostatnou osobností.¹³¹

Popelka je tedy vyprávěním poukazujícím na ta největší zklamání, která děti mohou prožívat (v nejkrajnějším případě). Příběh je o sourozenecké rivalitě, o selhání

---

¹²³ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 233-238.

¹²⁴ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 39.

¹²⁵ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 45-46.

¹²⁶ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 50.

¹²⁷ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 50-53.

¹²⁸ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 67.

¹²⁹ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 265.

¹³⁰ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 38.

¹³¹ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 40.

vztahu mezi matkou a dcerou, o nízkém smýšlení o sobě v důsledku jednání druhých. Vede děti k vlastní pozitivní identitě skrze úspěch a vítězství dívky, která je ostatními ponižována a utlačována.¹³²

3.3.4 Sněhurka

Sněhurka je jednou z nejproslulejších pohádek, nyní známá pod názvem „Sněhurka a sedm trpaslíků“. Bratři Grimmové dali příběhu základní podobu, avšak popularitu si pohádkové vyprávění o Sněhurce a sedmi trpaslících získalo značnou zásluhou filmového zpracování W. Disneyho, neboť je věnováno právě trpaslíkům. Tito muži v dřívějších verzích představovali horníky poskytující Sněhurce dočasný domov. W. Disney trpaslíky pojmenoval a svým zpracováním docílil toho, že děti nelpí ani tak na hrdince, jako právě na sedmi mužících.¹³³

Na začátku příběhu je představena královna toužící po dítěti (děvčátku bílém jako sníh s červenými líčky). Přeje si dceru, která by byla jejím obrazem, a uvádí tak do pohádky motiv narcismu (sebelásky). Děvčátko se má jmenovat Sněhurka, neboť sníh = bílá barva, symbolizuje cudnost a nevinnost. Královna si při přání děťátka povzdechne, že by za něho dala i život. Takové rouhání se v pohádkách trestá, a tak je narození Sněhurky zasáhuto královniným úmrtím.¹³⁴ Po smrti matky na její místo nastupuje macecha, která se stává „typickou“ zlou pohádkovou macechou až poté, co Sněhurka dosáhne sedmi let a začne vospívat, neboť dívka začíná závidět mladou krásu. I macecha do pohádky vnáší motiv narcismu (mladá dcera – stará matka = žárlivost).¹³⁵ Příběh tedy poukazuje na problém žárlivosti matky na dospívající dceru.¹³⁶ Taková (mateřská) žárlivost je přirozeným dopadem procesu stárnutí.¹³⁷ Však zásadním motivem je již zmíněné narcistické chování nevlastní matky. Narcističtí lidé navazují mezilidské vztahy zásadně a pouze kvůli sobě (vlastní uspokojení skrze komplimenty od ostatních). Hledají tím ono „magické zrcadlo“ (ve Sněhurce – čarovné mluvící zrcadlo), které jim chvályhodně potvrdí výjimečnost, dokonalost a krásu. Pokud se jim dostane jiných odpovědí (zrcadlo mluvící o krásnější dívce), nežli si žádají, přichází na řadu narcistický

---

¹³² Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 271.

¹³³ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 89-90.

¹³⁴ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 94-95.

¹³⁵ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 197.

¹³⁶ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 95.

¹³⁷ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 99.

vztek – proces, který stahuje veškeré myšlenky do jediného přání – zničit původce narcistického zklamání (Sněhurku).¹³⁸

Doteď bylo psáno o matce, ale v pohádce o Sněhurce se objevuje i muž (nevědomé zpodobnění otce). Konkrétně jde o postavu myslivce, stejně jako v pohádce o Červené Karkulce. Myslivec má za úkol Sněhurku zabít, ale namísto toho, ji zachrání život. Obalamutí královnu tak, že macecha namísto Sněhurčiných jater (symbol sídla duše) pojídá játra zvířecí, čímž uspokojuje svou závist. Právě myslivec je v pohádkách symbolem záchrany a ochrany. V době, kdy příběhy vznikaly byl myslivec vysoce postavenou osobou (jakou je otec), neboť lov, který je pro něho charakteristický, byl šlechtickou výsadou. Myslivec představuje ovládnutí zvířecích divokých sklónů v člověku, jelikož najde a přemůže vše, co je v člověku považováno za jeho negativní stránku (uloví zvíře).¹³⁹

Příběh pokračuje tím, že Sněhurka opouští nebezpečný domov a útočiště nachází u sedmi malých mužíčků. Tím pohádka vyjadřuje touhu mládeže uniknout z tlaků starého domova a založit domov nový a bezstarostný (žádná práce, žádné rozkazy). Jenomže i u trpaslíků (stejně jako všude jinde) musí být řád, neboť Sněhurka u nich může bydlet jen za předpokladu, že bude řádně pracovat. Tudíž je dětem naznačeno, že pokud chtějí vést dospělý život, nelze se zodpovědnému svědomitému chování vyhnout.¹⁴⁰

Postavy trpaslíků se v pohádce objevují, aby bylo zabráněno erotickým podtextům (Sněhurka nemůže bydlet se sedmi muži). Trpaslík je sice muž, ale miniaturní. Schází mu právě to, co činí muže mužem – nedozrál do reálné lidské podoby, nemá rodiče, manželku a děti.¹⁴¹ V příběhu se těchto malých mužíků neobjevuje sedm náhodou. Podle prastarých vědomostí kroužilo kolem Země sedm planet (každá planeta byla spojována se vzácným kovem). Právě trpaslíci jsou charakterističtí jako dělníci kutající ze zemského nitra zmíněné vzácné kovy, jichž bylo v dávných dobách známo pouze sedm. Pracují ve dne v noci sedm dní v týdnu.¹⁴²

Sněhurka v přechodném domově ochráněna není, neboť trpaslíci spoléhají na její poslušnost (nesmí nikoho pouštět do domu) a většinu času ji nechávají bez dohledu (pracují).¹⁴³ Dívka si sice dvakrát poradí a unikne královniným smrtelným nástrahám

---

¹³⁸ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 97-98.

¹³⁹ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 200.

¹⁴⁰ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 204.

¹⁴¹ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 195.

¹⁴² Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 204-205.

¹⁴³ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 206.

(šněrovače a kouzelnému hřebenu), ale napotřetí je lapena (otrávené jablko).¹⁴⁴ Tím pádem ochrana trpaslíků selže a moc znovu získává macecha. Sněhurčin „návrat domů“ symbolizuje, že nikdo se rodičovským vlivům nevyhne ani útekem z domova.¹⁴⁵

Sněhurka neodolá právě jablku, neboť je znakem pokušení. Plod jabloní je odedávna znakem pohlavní touhy, konce nevinnosti (zakázané ovoce v rajské zahradě Edenu). Tím, že nevinná Sněhurka jablko sní, stává se dospělou ženou (probuzení sexuality).¹⁴⁶ Dětská stránka je potlačena a „pohřbena do průsvitné skleněné rakve“.¹⁴⁷ Následně je dívka obletována třemi ptáčky. Právě sova, havran a holub jsou nejmagičtější obrazy příběhu. Mají zásluhu na změnách probíhajících ve spící hrdince. Sova je spojována s moudrostí a ochránkyní. Symbolika havrana je temnější, přináší agresi a závist a věští smrt. Holubice je znakem Sněhurčina vzkříšení. Křesťanský symbol, který očišťuje od spáchaného hříchu.¹⁴⁸

Na samotném šťastném konci (dobro vyhrává nad zlem) pohádky se objevuje princ – ženich. Sněhurka je od svého zachránce probuzena polibkem na rty. Políbení od prince završuje Sněhurčin proces dospívání. Příběh tedy poukazuje na probuzení duše prostřednictvím touhy a lásky.¹⁴⁹ Avšak mezi hlavní motivy pohádky řadíme žárlivost (vztah matka s dcerou), narcismus a úděl práce.¹⁵⁰

---

¹⁴⁴ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 100.

¹⁴⁵ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 203.

¹⁴⁶ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 108.

¹⁴⁷ Srov. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím*, s. 207.

¹⁴⁸ Srov. STAŇKOVÁ, L. *Pohádky*, s. 44.

¹⁴⁹ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 100.

¹⁵⁰ Srov. ČERNOUŠEK, M. *Děti*, s. 89.

4 Projekt dramatické výchovy na téma pohádek

Níže je představen projekt „Poznej říši pohádek“ obsahující hry a cvičení z dramatické a literární oblasti. Je určen dětem předškolního věku. Tématem jsou pohádky Červená Karkulka, O perníkové chaloupce, Popelka a Sněhurka. Cílem projektu je skrze hry a cvičení s pohádkovým tématem rozvinout aspekty dětské osobnosti (znalosti, dovednosti). Forma (vzhled) projektu je inspirována knihou – Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk. Autorem knihy je E. Machková.

Poznej říši pohádek

Autor projektu: Eva Škardová

Skupina: 4. třída (motýlci), počet 27 dětí – složen z 14 dívek a 13 chlapců předškolního věku (5-6 let)

Realizace: Mateřská škola, Nová 494, Lomnice nad Lužnicí, osm týdnů vždy v pátek v době od 9:00 do 12:00 (cca 60-90 minut vyhrazeno pro projekt), v prvním pololetí školního roku 2018-2019 (říjen-listopad).

Záměr projektu: Seznámení předškolních dětí s vybranými pohádkami skrze literárně-dramatické hry a cvičení. Rozvinutí složek dětské osobnosti skrze jednotlivé rozvojové cíle.

Plán realizace projektu

Červená Karkulka

Literární předloha: ŠKODOVÁ, H., ŠKODA, E. *Červená Karkulka*. 1. vyd. Plzeň: Obzor, 1991. ISBN 80-900-8412-5.

První pátek

Pomůcky: kniha o Červené Karkulce, obrázky, bubínek, plyšový vlk

Popis a rozvojové cíle aktivit:

1. Četba pohádky Červená Karkulka: Děti sedí v kruhu společně s pedagogem, který předčítá pohádku. Nedočítá ji celou, ale dává prostor dětem, které pohádku umí dovyprávět. Poté se hovoří o charakterizaci hlavních postav a hlavních tématech a

symbolik příběhu (souvislost s psychologickým rozbořem pohádek) – otázky typu: Proč je Karkulka červená? Jaký je vlk? Proč Karkulku zachránil právě myslivec?

Cíl: procvičování pozorného naslouchání a vnímání četby, rozvoj představivosti, rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností, rozvoj schopnosti spolupracovat, získávání nových poznatků díky psychologickému významu pohádky skrze zvolené otázky

2. Honička v rytmu bubínku: Jeden vlk chytá Karkulky. Děti se v prostoru třídy chytají a vyřazují. Vlka představuje jedno dítě a Karkulky jsou ostatní děti. Pedagog hraje myslivce. Vlka má v ruce plyšového vlka, kterým se Karkulek dotýká. Vlčím dotykem jsou lapeny a vyřazeny. Pokud bubínek bubnuje rychle a hlasitě vlk je na lovu, pokud bubnuje pomalu a potichu vyskočí z rohu myslivec a všichni včetně vlka si musí lehnout na zem (odpočinek).

Cíl: rozvoj pohybového aparátu (motorika), procvičování naslouchání a vnímání rytmu, rozvoj schopnosti soustředit se

3. Skládání tematických obrázků: Děti sedí v kruhu na koberci a mají k dispozici pohádkové obrázky. („Příloha I.“) Nejprve společně s pedagogem charakterizují každý obrázek zvlášť (celkovou situaci – co postavy zrovna dělají). Poté seřazují obrázky za sebou dle pohádkového příběhu.

Cíl: rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností, rozvoj fantazie, logického myšlení a paměti, rozvoj schopnosti spolupracovat

Druhý pátek

Pomůcky: kostýmy a předměty symbolizující pohádku

Popis a rozvojové cíle aktivit:

4. Zrcadlo: Karkulka má ranní rozcvičku. Děti ve dvojicích stojí čelem k sobě (jako k zrcadlu). Jeden z dvojice předvede jednoduchý pohyb a druhý ho zrcadlově opakuje. Poté se vystřídají. První pohyb předvádí učitel (požádá jedno dítě k němu do dvojice), aby všichni ostatní zrcadlení pochopili.¹⁵¹

Cíl: vnímání tělesného schématu, osvojení si pantomimických pohybů (zrcadlení), rozvoj pohybového aparátu (ovládání rovnováhy a stability), rozvoj schopnosti spolupracovat

---

¹⁵¹ Srov. ŠPAČKOVÁ, R. *111 námětů pro tvořivou hru dětí: sborník činností pro mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-717-8222-X, s. 114.

5. Dramatizace: Pedagog si s dětmi připomene znění pohádky. Poté jim dá k dispozici kostýmy či rekvizity připomínající postavy příběhu. Děti se rázem ocitají v roli někoho jiného. Děti pod dohledem pedagoga předvádí různé a krátké typické situace (Karkulka potká vlka, babička pustí vlka do domečku, myslivec jako záchrana atd.).

Cíl: rozvoj fantazie a tvůrčích schopností dětí, rozvoj pantomimického pohybu, rozvoj improvizace a sebepoznávání se skrze hru v roli (fikce)

O perníkové chaloupce

Literární předloha: *Perníková chaloupka a jiné pohádky*. 1. vyd. Ostrava: Librex, 1998. ISBN 80-722-8054-6.

Třetí pátek

Pomůcky: Příběh O perníkové chaloupce, balanční prkna a kameny, slalomy, vysoké překážky, trampolína, rekvizity

1. Četba pohádky O perníkové chaloupce: Děti sedí v kruhu společně s pedagogem, který předčítá pohádku. Nedočítá ji celou, ale dává prostor dětem, které pohádku umí dovyprávět. Poté se hovoří o charakterizaci hlavních postav a hlavních tématech a symbolik příběhu (souvislost s psychologickým rozbořením pohádek) – otázky typu: Proč tatínek děti zavedl do lesa? Z jakého důvodu Jeníček s Mařenkou navštívili ježibabu? Proč si děti vzájemně pomáhaly?

Cíl: procvičování pozorného naslouchání a vnímání četby, rozvoj představivosti, rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností, rozvoj schopnosti spolupracovat, získávání nových poznatků díky psychologickému významu pohádky skrze zvolené otázky

2. Překážková dráha: Venkovní prostředí u školky. Děti se ocitají v roli Jeníčka a Mařenky hledající cestu domů. Pedagogové připraví dráhu (viz pomůcky). Děti vyráží po dvojicích (za ruce). Uprostřed cesty číhá Ježibaba (učitelka) chytající hlasité děti. Děti naleznou cestu domů (cíl) po splnění celé dráhy.

Cíl: rozvoj pohybového aparátu (motorika), rozvoj logického myšlení, soustředění a schopnosti spolupracovat, rozvoj fikce v roli

Čtvrtý pátek

Pomůcky: obrázky, bubínek, pastelky, papíry

3. Skládání tematických obrázků: Děti sedí v kruhu na koberci a mají k dispozici pohádkové obrázky. („Příloha II.“) Nejprve společně s pedagogem charakterizují každý

obrázek zvlášť (celkovou situaci – co postavy zrovna dělají). Poté seřazují obrázky za sebou dle pohádkového příběhu.

Cíl: rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností, rozvoj fantazie, logického myšlení a paměti, rozvoj schopnosti spolupracovat

4. Rozcvička Čáry máry: Pedagog bubnuje na bubínek (pomalu/rychle). Pokud je bubnování rychlé, děti běhají, pokud pomalé, chodí. Když bubínek přestane hrát děti se mění na postavy/zvířata/věci, které pedagog zvolá (ježibaba, chaloupka, strom, myš atd.)

Cíl: rozvoj pantomimického pohybu (narativní a ozvučená pantomima), rozvoj improvizace, fantazie, naslouchání a vnímání rytmu, rozvoj fikce v roli

5. Malování perníkové chaloupky a Ježibaby: Děti dle své fantazie malují chaloupku s Ježibabou.

Cíl: rozvoj jemné motoriky, rozvoj fantazie a tvůrčích schopností

Popelka

Literární předloha: *Perníková chaloupka a jiné pohádky*. 1. vyd. Ostrava: Librex, 1998. ISBN 80-722-8054-6.

Pátý pátek

Pomůcky: Příběh o Popelce, klavír, žlutá a černá stavebnice, dva kuličky, startovací čára, ošatka, prstýnek

1. Četba pohádky Popelka: Děti sedí v kruhu společně s pedagogem, který předčítá pohádku. Nedočítá ji celou, ale dává prostor dětem, které pohádku umí dovyprávět. Poté se hovoří o charakterizaci hlavních postav a hlavních tématech a symbolik příběhu (souvislost s psychologickým rozborem pohádek) – otázky typu: Proč má dívka jméno Popelka? Jaký má vztah se sestrami? Jakou botu Popelka ztratila? Kdo je v pohádce chudý/bohatý?

Cíl: procvičování pozorného naslouchání a vnímání četby, rozvoj představivosti, rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností, rozvoj schopnosti spolupracovat, získávání nových poznatků díky psychologickému významu pohádky skrze zvolené otázky

2. Závod v doprovodu klavíru: Děti jsou holoubci. Úkolem je pomoci Popelce a co nejrychleji roztržít čočku a kukuřici do ošatek. Děti se rozdělí do dvou skupin. První tým sbírá kukuřici (žlutá stavebnice) a druhý tým čočku (černá stavebnice). Závod je formou štafety, ze startu vybíhá vždy jeden z týmu, kuličkem vezme barevný kus stavebnice a dá

jej do ošatky, cestou zpět předává kolíček dalšímu. („Příloha III.“) Pokud pedagog hraje a zpívá (písnička Tři oříšky) děti štafetu běhají, pokud hudba přestane, mohou pouze chodit.

Cíl: rozvoj pohybového aparátu (motorika), rozvoj jemné motoriky, rozvoj schopnosti spolupracovat a soustředit se, rozvoj soutěživosti, naslouchání a vnímání rytmu

3. Pexeso Princ hledá pravou Popelku: Děti se rozdělí po deseti do skupin. Každá dvojice si vymyslí společný zvuk/pohyb. Jedna dvojice představuje zvuk/pohyb rozdílný (např. jedno dítě zpívá, druhé šeptá). Poté si všichni stopnou jako pexeso. Přichází princ, který najde Popelku tak, že odkryje všechny správné dvojice. Ukazuje nejprve na jedno a pak na druhé dítě (představují mu své zvuky). Pokud se pexesa shodují, odcházejí pryč z „hracího pole“. Nakonec zůstane dvojice s různým zvukem/pohybem. Popelka je ta, která má v ruce prstýnek.

Cíl: rozvoj schopnosti spolupracovat a soustředit se, rozvoj logického myšlení a paměti, rozvoj pantomimického pohybu, procvičování pozornosti

Šestý pátek

Pomůcky: obrázky, báseň

4. Skládání tematických obrázků: Děti sedí v kruhu na koberci a mají k dispozici pohádkové obrázky. („Příloha IV.“) Nejprve společně s pedagogem charakterizují každý obrázek zvlášť (celkovou situaci – co postavy zrovna dělají). Poté seřazují obrázky za sebou dle pohádkového příběhu.

Cíl: rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností, rozvoj fantazie, logického myšlení a paměti, rozvoj schopnosti spolupracovat

5. Pohybová básnička: Děti stojí v kruhu s učitelem, opakují jednotlivé verše a pohyby dle učitele.

Byla jednou jedna dívka milá (drží šaty a pokloní se),

Měla dvě sestry nevlastní (na prstech ukazují dvě)

A zlou macechu taky (zamačká se),

PST! Zlá macecha právě spí (ukazováček přes rty).

Dívka celičkový den dřela,

Vařila, prala, uklízela (znázorňují činnost rukama).

Umazaná od popela (oba ukazováčky pohladí líce),

říkali jí Popelka.

Král jednou poslal pozvánku (znázorňují korunu na hlavě).
Kam? No přece do zámku (znázorňují zámek jako domeček).
A konal se bál (tanec),
lidí plný sál (ukazují na ostatní v kruhu).¹⁵²

Cíl: procvičování pozorného naslouchání přednesu, rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností, rozvoj pantomimického pohybu (narativní pantomima), rozvoj fantazie a představivosti, procvičování paměti (učení se básně), rozvoj schopnosti soustředit se

Sněhurka

Literární předloha: GRIMM, J. L. K., GRIMM W. K. *Pohádky bratří Grimmů*. 1.vyd. Praha: Knižní klub, 1996. ISBN 80-717-6423-X.

Sedmý pátek

Pomůcky: Příběh o Sněhurce, hřebínek

1. Četba pohádky Sněhurka: Děti sedí v kruhu společně s pedagogem, který předčítá pohádku. Nedočítá ji celou, ale dává prostor dětem, které pohádku umí dovyprávět. Poté se hovoří o charakterizaci hlavních postav a hlavních tématech a symbolik příběhu (souvislost s psychologickým rozbořením pohádek) – otázky typu: Proč má dívka jméno Sněhurka? Jaká je její matka? Proč je trpaslíků sedm? Proč byl v pohádce právě myslivec? Kdo v pohádce celé dny pracuje?

Cíl: procvičování pozorného naslouchání a vnímání četby, rozvoj představivosti, rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností, rozvoj schopnosti spolupracovat, získávání nových poznatků díky psychologickému významu pohádky skrze zvolené otázky

2. Pohybová hra na čarodějnici, myslivce a Sněhurku: Děti běhají venku v prostoru. Jedno dítě se stává čarodějnící, jedno myslivcem a ostatní jsou Sněhurky. Hra má pravidla jako mrazík. Čarodějnice má v ruce hřebínek, a koho se dotkne, zavře oči a zůstává stát (píchne se o jed, usne). Nikdo neví, kdo je myslivec (pouze ono dítě). Tudíž myslivec nenápadně zachraňuje (dotýká se dětí prstem na zádech) Sněhurky, ale musí dávat pozor, aby nebyl lapen. Pokud je myslivec píchnut o jed, usne a dále nezachraňuje. Hra končí, až všichni usnou (mimo čarodějnici).

---

¹⁵² Srov. [online]. [cit. 2020-02-24]. Dostupné na: <http://www.predskolaci.cz/category/basnicky-rikanky/pohadkove-basnicky/page/7>

Cíl: rozvoj pohybového aparátu (motorika), procvičování pozornosti, ostražitosti a odvahy

Osmý pátek

Pomůcky: obrázek, příběh o Sněhurce, kužely

3. Popis tematického obrázku: Děti sedí v kruhu na koberci a mají k dispozici pohádkový obrázek na němž je zobrazeno několik příběhových situací. („Příloha V.“) Nejprve společně s pedagogem charakterizují každou situaci zvlášť (celkovou situaci – co postavy zrovna dělají). Poté si společně ukazují, jak jdou situace za sebou dle pohádkového příběhu.

Cíl: rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností, rozvoj fantazie, logického myšlení a paměti, rozvoj schopnosti spolupracovat

4. Trpaslíci jdou do práce: Děti se skrčí do dřepu a vyrážejí. Jdou všichni těsně za sebou a zpívají známou písničku „Tři čuníci“ (za prasátka dosazují trpaslíky př. Trpaslíci jdou, v řadě za sebou). Zdolávají slalom z kuželů uprostřed místnosti.

Cíl: vnímání tělesného schématu, rozvoj pohybového aparátu (motorika, stabilita), rozvoj hudební dovednosti

5. Dramatizace pohádky: Žádné kostýmy ani rekvizity. Pedagog předčítá pohádku a po každém odstavci dává prostor dětem situaci znázornit. Děti stojí vedle sebe a každé dítě situaci znázorňuje jinak. Aktivita je založena na improvizaci a pantomimě.

Cíl: rozvoj pantomimického pohybu (narativní pantomima), rozvoj improvizace, představivosti a fantazie, procvičování pozorného naslouchání a vnímání četby, rozvoj fikce v roli

Shrnutí realizace ve vybrané MŠ:

S dětmi v MŠ jsem se seznámila již měsíc předem, neboť jsem školku navštěvovala každý pátek v rámci praxe. Bylo pro obě strany příjemné, že nejsem úplně nová tvář, a tím pádem celý projekt probíhal hladce. Dle plánu se projekt odehrával po dobu osm na sebe navazujících pátků. Obsahem projektu je dvacet aktivit.

První a druhý pátek byl věnován pohádce o Červené Karkulce. Začalo se četbou jmenované pohádky. Bylo postřehnutelné, že v pohádce o Červené Karkulce se děti orientují, tudíž dovyprávět příběh nebyl žádný problém. Zodpovídáním otázek, které byly

zaměřené na témata z psychologického rozboru pohádky, se děti seznámily se symbolikou příběhu, skrytými významy a situacemi souvisejícími s reálným životem. Poté se rozhýbaly a zaktivizovaly v honičce. Po zábavném protažení těla jsme se pustili do skládání obrázků. Hovořit o nich bylo jednoduché, děti dokázaly popsat jednotlivé situace, ale správně za sebou je seřadily až s mou pomocí. Druhý pátek začal aktivitou s názvem zrcadlo (zrcadlení je typická metoda pantomimicky-pohybová). Dětem nedělalo problém pohyby zrcadlit, ale vymýšlet. Nakonec jsem dětem předváděla ve dvojici s Adélkou a vypadali jsme jako kroužek učící se taneční sestavu. Nakonec se děti ocitly v roli. Školka nám poskytla kostýmy a rekvizity, neboť předškoláci hrají divadlo často. Připomněli jsme si příběh a začali situace dramatizovat. Bylo mi řečeno, že děti jsou zvyklé po přečtení pohádky obléct kostýmy a pobíhat a „řádit“ dle jejich libosti, ale já jsem směřovala k činnosti řízené a zkoušela je zaujmout. Podařilo se mi spolupracovat pouze s polovinou dětí, ostatní zaujaly pozici diváků. Předváděli jsme typické pohádkové situace ve skupinách. Výběr a předvedení situace jsem nechala na dětech (dramatická hra – improvizace) a velmi jsem se bavila.

O perníkové chaloupce bylo obsahem čtvrtého a pátého pátku projektu. Začalo se četbou a dovyprávěním pohádky. Poté jsme společně odpovídaly na nejjednodušší otázky, které jsou věnovány psychologickému rozboru pohádky, tudíž je potřeba dětem vysvětlovat, pomáhat. Překážková dráha byla velmi vydařená aktivita. Sice byla časově náročnější, ale za to pobavila všechny děti do jednoho. Předškolákům dělalo největší problém zavřít pusy v blízkosti ježibaby, a tak jich bylo nemálo pochytno. Další pátek začal seřazováním a popisováním obrázků. Již to nebyl takový oříšek, neboť děti si to poprvé zkusily u Karkulky. Hra čáry máry je pro děti ve vybrané školce známá, tudíž nebylo třeba vysvětlovat pravidla. Po zaktivizování jsme fantazii přesunuli k malování chaloupky a ježibaby, což bylo poslední aktivitou daného tématu. Problém – několik dětí nemělo správný úchop pastelky.

Pátý a šestý pátek byl věnován pohádce Popelka. Jako vždy se začalo četbou a dovyprávěním pohádky. Poté jsme se věnovali symbolice příběhu, odpovídali jsme na záložné otázky, seznamovali se s významem jména Popelka, boty střevíčku, sesterského vztahu, chudoby a bohatství. Závod byl zábavným odreagováním od sedavé aktivity. Na klavír nám hrála paní učitelka a já jsem se přidala ke zpěvu. Děti trénovaly jemnou motoriku. Úchop kolíčku a sebrání stavebnice bylo těžší, než jsem si myslela. Poté si zkusily lidské pexeso. Každá dvojice si vymyslela originální zvuk nebo pohyb a seřadila

se na hrací pole (koberec). Princ měl těžký úkol, ale zvládl najít princeznu úplně sám bez pomoci. Šestý pátek začal již známým obrázkovým skládáním. Předškoláci se ihned pustili do charakterizace macechy a nevlastních sester a náramně si to užívali. Seřadit obrázky bylo těžké, neboť přílohu jsem měla volit snadnější a konkrétnější, tudíž bez pomoci by se dětem správného řešení nedostalo. Poslední aktivita byla pohybová báseň. Bála jsem se, že jsou děti před sebou stydlivé, a nakonec budu přednášet a tancovat sama, ale mýlila jsem se. Všichni se bavily. Báseň a pohyby jsme zopakovaly cca desetkrát. Myslím si, že každému ten večer hrála v hlavě. U této aktivity jsem se přesvědčila, že pokud zvolím metodu pantomimicko-pohybovou, budu mít úspěch.

Sněhurka byla obsahem sedmého a osmého pátku projektu. První aktivita byla četba a dovyprávění pohádky. Související otázky jsme probraly společně, věnovali jsme se daným tématům z psychologického hlediska příběhu – důležitost práce pro trpaslíky, číslo sedm, proč jméno Sněhurka, proč zachraňuje právě myslivec. Při pohybové hře jsem děti zaujala takovým způsobem, že všichni chtěly být nenápadným myslivcem (záchranářem). Tudíž jsem děti rozdělila do třech menších skupin, aby hra netrvala dlouho a vystřídal se co nejvíce myslivců. Na každou skupinu dohlížela jedna učitelka. Obrázková aktivita se nesla ve stejném duchu jako u ostatních pohádek. Avšak trpaslíci byli pro děti středem vesmíru. Povídali jsme si o nich ještě déle než o maceše a nevlastních Popelčinych sestřích. Slalom byl zábavnou aktivitou díky vtípnému formulování písničky. Některým dětem dělala potíže chůze ve dřepu (neudržely stabilitu). Dramatizaci jsem pojala v jiném duchu nežli u Červené Karkulky, neboť se předtím do činnosti nezapojilo tolik dětí. Tato aktivita nebyla úplně řízená, nechala jsem děti improvizovat a bavit se. Každé dítě čtenou situaci znázornilo po svém.

Celkový projekt hodnotím jako vydařený, neboť spolupráce s dětmi a paní učitelkami byla výborná. Záměrem projektu bylo využít metody dramatické výchovy. Volila jsem především metody pantomimicko-pohybové (např. narativní pantomima, plná pantomima, zrcadlení), neboť právě tyto metody jsou pro předškolní děti typické. Jsou založeny na pohybu, který děti předškolního věku v aktivitách upřednostňují.¹⁵³ Doufám, že děti skrze hry a cvičení rozvinuly a obohatily svou stránku osobnosti a získaly zábavnou formou nové poznatky o podstatách vybraných pohádek.

---

¹⁵³ Srov. Bc. Sajovitz, B. *Vliv*, s. 15.

Závěr

V závěru své bakalářské práce posuzuji informace, které jsem během psaní zjistila. Věnuji se celkovému zhodnocení obsahu práce, zda jsou zjištěné poznatky z teoretické části využity v části praktické, a zda byl naplněn vytýčený cíl, který jsem nastínila v úvodu.

Kvalifikační práce v teoretické části přibližuje základy z dramatické výchovy, charakteristiku předškolního věku a téma pohádek, neboť právě zjištěné poznatky z těchto tří hlavních témat, jsou podstatou pro tvorbu projektu v praktické části práce. Níže je přiblíženo zjištění z každého tématu zvlášť.

První téma je tedy věnováno podstatě dramatické výchovy. Dle vybraných autorů, můžeme říct, že dramatická výchova je založena na zkušenostním učení. Je edukačním procesem, který využívá v první řadě složky a prostředky dramatu a divadla, čímž se výrazně odlišuje od ostatních výchov. Téma přibližuje důležitost hry, neboť na jejím principu se formuje a rozvíjí dětská osobnost. Hlavním cílem dramatické výchovy, o který se tato odborná práce opírá, je osobnostní a sociální rozvoj dítěte, který je uskutečňován prostřednictvím metod a technik dramatické výchovy. Z důsledků praktické části práce bylo zjištěno, že nejzajímavější dramatickou metodou pro předškolní děti, je metoda pantomimicko-pohybová.

Druhé téma práce je zaměřeno na charakterizaci předškolního věku z hlediska psychického vývoje. Předškolní věk je považován za velmi důležité období pro rozvoj všech složek osobnosti, a tak je projekt, jehož cílem je právě onen rozvoj osobnosti, zaměřen na tuto fázi života. Bylo zjištěno že předškolní děti jsou hravé, snadno ovlivnitelné, napodobivé, pohybově aktivní až neposedné a vykazující vyvinutou představivost a fantazii, a proto je dramatická výchova jako typ edukační výchovy pro takové děti nejlepší volbou.

Vzhledem k celkovému zaměření projektu je třetí téma věnováno právě pohádce, jejímu významu pro předškolní děti a psychologickému rozboru vybraných pohádek. Bylo zjištěno, že předškolní věk je označován jako „věk pohádek“, neboť právě pohádkové příběhy odpovídají typickému způsobu uvažování v tomto období. Děti skrze pohádky poznávají svět. Základní funkcí pohádek je vnést do dětského zmateného a nejistého života řád a smysl. Odborná práce se věnuje dramatické výchově spojené s pohádkou, neboť právě prostřednictvím pohádkových příběhů mohou děti vstoupit do

role, proměnit se v určitou postavu, efektivně prožívat děj a napětí. Psychologickým rozborem pohádek bylo zjištěno, že pohádku lze vnímat i z jiného úhlu. Právě ony postavy, zvířata, barvy, kouzelné věci, které autoři pro pohádky volili, nejsou zvoleny náhodou. Vždy mají svůj psychologický smysl. Se symbolikou a skrytými významy byly děti seznámeny ve vybrané mateřské škole, kde probíhal pohádkový projekt.

Cílem kvalifikační práce bylo navrzení a v praxi vyzkoušení takového projektu, který skrze literárně-dramatické hry a cvičení seznámí předškolní děti s pohádkovým tématem a rozvine jejich osobnost v různých směrech. Tento cíl byl naplněn v praktické části práce, která se odpíchovala od části teoretické. Projekt s názvem „Poznej říši pohádek“ byl uskutečněn ve vybrané mateřské škole ve třídě předškolních dětí. Děti rozvinuly aspekty své osobnosti formou dramatických metod. Jak už bylo řečeno, nejvíce byla využívána právě metoda pantomimicko-pohybová, neboť pohyb je číslem jedna pro upoutání předškolních dětí. S pohádkami jsem děti seznamovala skrze literárně-dramatické hry. Vybrané pohádky jsem zvolila proto, neboť jsou nejproslulejší po celé zemi. Díky zjištěným poznatkům z psychologického rozboru pohádek v teoretické části práce, jsem dětem předávala skryté významy předmětů či situací, které nejen obohatily a rozvinuly jejich poznatky o daných pohádkách, ale odkryly i souvislosti a symboliku reálného společenského života. Při celkovém shrnutí projektu, které je popsáno, na jehož konci, jsem zjistila, že rozvíjet děti formou dramatické výchovy je zábavné a přínosné nejen pro děti, ale i pro mě a mou práci s nimi.

Závěrem uvádím, že bakalářská práce byla zaměřena převážně na celkový rozvoj dítěte. Snažila jsem se rozvoji v teoretické i praktické části kvalifikační práce, neboť právě správné rozvíjení osobnosti u dítěte je pro mě jako pro budoucího pedagoga tím hlavním cílem.

Seznam použitých zdrojů

Prameny a odborná literatura

BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-290-1.

ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. 1.vyd. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-000-0060-1.

DOLÁKOVÁ, S. *Umíte to s pohádkou?: práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. 1.vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0933-1.

GRIMM, J. L. K., GRIMM W. K. *Pohádky bratří Grimmů*. 1.vyd. Praha: Knižní klub, 1996. ISBN 80-717-6423-X.

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2. rozšíř. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4435-3.

LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 2. dopl. vyd. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-201-0098-7.

MACHKOVÁ, E. *Dramatika, hra a tvořivost*. 1.vyd. Jinočany: H&H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.

MACHKOVÁ, E. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.

MACHKOVÁ, E. *Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0374-2.

MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ, O., RODRIGUEZOVÁ, V. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-472-4.

Perníková chaloupka a jiné pohádky. 1. vyd. Ostrava: Librex, 1998. ISBN 80-722-8054-6.

SVOBODOVÁ, E., ŠVEJDOVÁ, H. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

ŠKODOVÁ, H., ŠKODA, E. *Červená Karkulka*. 1. vyd. Plzeň: Obzor, 1991. ISBN 80-900-8412-5.

ŠPAČKOVÁ, R. *111 námětů pro tvořivou hru dětí: sborník činností pro mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-717-8222-X.

ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1820-3.

ULRYCHOVÁ, I., GREGOROVÁ, V., ŠVEJDOVÁ, H. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8355-2.

VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8308-0.

WEDLICHOVÁ, I. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2010. ISBN 978-807-4143-205.

Oborné práce

HOMOLKOVÁ, L. *Lidové a autorské pohádky očima předškolních dětí*. Praha, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí Mgr. Vítězslav Slíva.

Mgr. NEVĚČNÁ, E. *Rozvoj předškolních dovedností pomocí hry*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Lucie Procházková, Ph.D.

Bc. SAJOVITZ, B. *Vliv dramatické výchovy na rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku*. Brno, 2016. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Veronika Rodová, Ph.D.

SLOŽILOVÁ, P. *Percepční zralost dětí předškolního věku*. Olomouc, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Jitka Hodaňová, Ph.D. – KMT.

ULLMANNOVÁ, P. *Vliv dramatické hry na rozvoj osobnosti dítěte v mateřské škole*. Olomouc, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Internetové zdroje

[online]. [cit. 2020-01-02]. Dostupné na: <https://www.cestinaveslovníku.cz/pohadka/>

STAŇKOVÁ, L. *Pohádky a jejich vliv na psychický vývoj dítěte*, s. 4. [online]. [cit. 2020-01-02] Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10327/pohadky-a-jejich-vliv-na-psychicky-vyvoj-ditete.html/>

[online]. [cit. 2020-02-02]. Dostupné na: <https://www.obcankari.cz/edukacni-material-oidipuv-elektrin-komplex>

[online]. [cit. 2020-02-18]. Dostupné na: <https://www.hrajeme-si.cz/vyukove-tematicke-obrazy-a1/24-tematicky-obraz-vypravej-pohadku-o-cervene-karkulce.html>

[online]. [cit. 2020-02-19]. Dostupné na: <https://www.hrajeme-si.cz/vyukove-tematicke-obrazy-a1/26-tematicky-obraz-vypravej-pohadku-o-pernikove-chaloupce.html>

[online]. [cit. 2020-02-24]. Dostupné na: <https://cz.pinterest.com/pin/549017010814716047/>

[online]. [cit. 2020-02-24]. Dostupné na: <http://www.predskolaci.cz/category/basnicky-rikanky/pohadkove-basnicky/page/7>

[online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné na: <https://disney-princezny.estranky.cz/clanky/snehurka/snehurky-postavy.html>

Seznam příloh

- Příloha I. Didaktický obrázek na téma pohádky Červená Karkulka.
- Příloha II. Didaktický obrázek na téma pohádky O perníkové chaloupce.
- Příloha III. Fotodokumentace aktivity „Závod...“ ve vybrané Mateřské škole.
- Příloha IV. Didaktický obrázek na téma pohádky Popelka.
- Příloha V. Didaktický obrázek na téma pohádky Sněhurka.

Přílohy

Příloha I.

Příloha III.

Příloha IV.

Příloha V.

Abstrakt

ŠKARDOVÁ, E. *Vliv literárně-dramatických her a cvičení s tématem pohádka na rozvoj osobnosti dětí předškolního věku*. České Budějovice, 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Jana Šídlová.

Klíčová slova: Dramatická výchova, hry a cvičení, předškolní věk, rozvoj osobnosti, pohádka, psychologie, Červená Karkulka, O perníkové chaloupce, Popelka, Sněhurka, rozvojové cíle.

Záměrem práce je rozvinout a obohatit dětskou stránku osobnosti skrze zábavnou formu literárně-dramatických her a cvičení na téma pohádka. Kvalifikační práce je rozčleněna do dvou částí. První teoretická část se zabývá vysvětlením základních termínů z dramatické výchovy a také pojmů hra a cvičení. Dále charakterizuje období předškolního věku z hlediska vývojové psychologie. Popisuje tělesný a pohybový vývoj, poznávací procesy a emoční a sociální vývoj. Poté pojímá téma pohádek. Věnuje se významu pohádek pro rozvoj osobnosti dítěte a psychologickému rozboru vybraných pohádek. Druhá praktická část představuje navržený projekt pro děti předškolního věku s názvem "Poznej říši pohádek". Nakonec je zhodnocena praktická zkušenost s projektem ve vybrané mateřské školce. V závěru práce je zhodnoceno, zda je cíl bakalářské práce naplněn.

Abstract

Influence of literary-dramatic games and exercises with the theme of fairy tale on the development of the personality of preschool children.

Keywords: Drama, games and exercises, preschool age, personality development, fairy tale, psychology, Little Red Riding Hood, About the Gingerbread House, Cinderella, Snow White, development goals.

The aim of the thesis is to develop and enrich the children's side of personality through an entertaining form of literary drama and fairy tale exercises. The thesis is divided into two parts. The first theoretical part deals with the explanation of the basic terms of drama education, as well as the concepts of play and exercise. It also characterizes the pre-school age in terms of developmental psychology. It describes physical and motorical development, cognitive processes and emotional and social development. Then it conceives the theme of fairy tales. It deals with the importance of fairy tales for the development of child's personality and psychological analysis of selected fairy tales. The second practical part presents the proposed project for preschool children called "Know the realm of fairy tales". In the end, the practical experience with the project in the selected kindergarten is evaluated. At the end of the thesis is evaluated, whether the goal of the thesis is fulfilled.